

G. 71. 7.

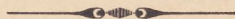
16407.

SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN SEURA
HELSINGISSÄ.

YK SIN.

KIRJOITTANUT

JUHANI AHO.

PORVOOSSA,
WERNER SÖDERSTRÖM.

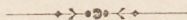
Hinta 2 m. 80 p.

YKSIN.

KIRJOITTANUT

JUHANI AHO.

*Soitto on suruista tehty,
Murehista muovaeltu.*

HELSINGISSÄ,
WERNER SÖDERSTRÖM.

HELSINGISSÄ 1890,
HELSINGIN SENTRAALI-KIRJAPAINOSSA.

Y K S I N.

I.

llallinen oli syöty, istuttiin salongissa ja kello kävi jo kahtatoista. Oli ollut koko illan kankeata ja puheet ilman sisältöä.

Keskustelu oli ujunut laihaksi ja uhkasi kokonaan katketa. Kun kadulla ajavan ajurin rattaat olivat lakanneet särkemästä hiljaisuutta, kuului vaan lampun sydämmen ynisevä laulu.

Näin, että Anna kätki salaa haukotuksen kouraansa. Veli, joka loikoi nojatuolissa jalat suorina, haukotteli peittelemättä — sillä me olimme vanhat ystävät. En enää voinut jäädä pitemmältä istumaan, vaikka olisin vielä hetkisen tahtonut katsella häntä täältä lampun varjon puolipimeästä tuohon, jossa hän istui likellä valoa, kumartuneena kudoksensa yli. Nyt hän pani sen pois pöydälle ja aikoi näh-

tävästi nousta. Minä ehätin ennen, otin lakini pianon päältä ja kumarsin äidille.

— Joko sinä nyt menet? kysyi hän, mutta ojensi kuitenkin kätensä.

— Johan on aika, sanoin minä, eikä ollut minulla kylläksi ylpeyttä estääkseni alakuoloisuutta äänestäni, vaikka ymmärsin, että olisi pitänyt.

— No, hyvästi sitten, ja onnea matkalle! Hän toivotti lisäksi terveyttä ja hyvin vointia ja käski tuoda paljon uusia aatteita ulkomaalta.

— Kuinka paljon, kapsäkinkö täydeltä? Ja minä koetin vivahduttaa ääneni katkeran ylenkatseelliseksi.

— Terve sitten, voi hyvin, elä paksusti, ja niinkuin oli puhe, kirjoita nyt kaikenlaista, virkkoi veli, pudistaen pois vetelyytensä, joka oli minua koko illan kiusannut.

Anna oli istunut heidän välillään. Minä olin käynyt hänen ohitsensa äidistä veljeen. Tahdoin, että hänen käden puristuksensa olisi viimeinen lähtiessäni kotimaasta.

— Hyvästi . . .

— Hyvästi, onnea matkalle.

Kuinka kuivasti, virallisesti ja kylmästi hänen sanoi. Kuinka velto ja kaikkea tunnetta vailla oli hänen kädenantinsa.

Kun muut tulivat minua saattamaan etehiseen, jäi hän salonkiin sulkemaan pianoa, jonka ääressä hän oli istunut illan hämärässä haaveksien, kun minä tulin. Olin kuullut soiton käytävään ja kuunnellut sitä hetken aikaa oven takana, hengästyksissäni ja sydän kolkuttaen. Hän näkyi nyt ottavan lampun pöydältä, ja minä jo toivoin, että hän ehkä tulee, ehkä valaisee minua alas pimeistä rappusista. Mutta hän vaan vei nuotit hyllylle, kääntyi sitten pois, meni salin yli oman huoneensa ovelle ja sulki sen, armottomasti, niinkuin minusta tuntui. Viimmeinen, minkä hänestä näin, oli hänen hieno proffilinsa, puhdas poskensa ja kihara korvan juuressa.

Ei, ajattelin minä laskeutuessani alas rappuja, jos et sinä, niin en minäkään! Ja minä annoin ulko-oven vieterin valtoineen vaikuttaa. Rämähtäkään! Ja se rämähti niin että ikkunat soivat seinällä ja pitkä pimeä käytävä vihaisesti vastasi.

Jumalan kiitos, että siitä nyt vihdoinkin oli tullut selvä! Vielä viimeiseen saakka oli toivo minua kiusannut. Nyt ei siitä enää ollut mitään kärsimistä. Ei enemmän kuin erämaan kulkijallakaan, kun kangastus yhtäkkiä katoaa ja hän ei näe muuta kuin rannattoman hiekkameren ympärillään. Ja tietää, että hän ei voi sammuttaa janoaan.

Ole siis tyytyväinen, sinä, sanoin minä itselleni. Mitä se rintasi siellä riuhtoo ja sydän kiljuu. Eihän sinulla ole hätää, kun ei ole pelastustakaan.

Torkkuva ajuri luuhottaa rattaillaan katukulmassa, läähättävän kaasuliekin alla.

Bulevardikadun tuuheat puutovatsynkkänä holvina pääni päällä. Vanhan kirkon hautausmaalla hiipii joku kisälli kultansa kanssa.

Yksinäinen huivipää-nainen hiljentää kulkuaan ja hivahtaa epäröivänä ohitseni. Sillä oli niin nöyrät anovat silmät. Olisit ottanut hänet mukaasi, hän olisi ollut siitä niin kiitollinen, hän jo ehkä odotti sinua, melkein seisattessaan lyhdyn alle. Huomenna olisi hän tullut saattamaan sinua laivalle, katsellut sinua

ihmisjoukosta ja huiskuttanut salaisesti nenäliinaa hyvästiksi. Miksi annoit hänen mennä?

Hän ei voi tulla, Anna! Hän tulisi mielellään, mutta hän ei voi! Vaan elä pane sitä sydämellesi, kultani! Sinä et voi! Elä itke eläkä kuole surusta! Koeta olla iloinen! Parin vuoden päästä tulen minä takaisin ja tuon paljon uusia aatteita tullessani.

Koko Eroittajatori on yhtenä ainoana räti-nänä, kun rattaat ajavat alas Kolmikulmalta täynnä reippaita ylioppilaita, vasta kaupunkiin tulleita.

Ne ovat nuoria ne, ne huutavat ja hurraavat! Ne vielä nauttivat ne ja niillä on maailma avoinna edessään!

Mutta olenko minä ihan järjeltäni? Katkera ja kateellinen noille, joita hän tuskin tuntee ja jotka kenties eivät välitä hänestä vähääkään, yhtä vähän kuin hänkään heistä! Ainoastaan sentähdenkö, että he jäävät tänne? Mutta sillä oli tuolla tännimmäisellä valkoneen lakki niin rajusti ja huolettomasti sysäyttynä toiselle korvalle. Sillä olivat olkapäät niin voimakkaat ja musta kihara tukka. Minulla

on hattu kuin vanhalla herralla, minä olen raskas ja lihava ja kömpelö.

Pakoitan itseni naurahtamaan ylenkatseellisesti tuolle vertailulle. Ja teeskennellyn reippaasti kuljen minä Esplanaadin yli Kämpin ravintolaa kohti, jonka oven päällä kiiluu kirkas sähkölamppu.

Mikä suloinen tunne nousta sinne ylös asuntoonsa, ravintolaansa, numeroonsa! Oven raosta ojentaa niin ystävällisesti kätensä lasku, joka erehdyksien välttämiseksi annetaan joka päivä. Mikä kodikas tuoksu tässä huoneessa! Mitä erinomaista järjestystä osoittavat alottamattomat kynttilät, ihan yhtä pitkät, kahden puolen pöytäpeiliä, ja sen edessä posliininen tuhka-astia, jonka pohjasta luen koneellisesti: »Pohjoismaiden Teollisuuskauppa Helsingissä. — Suuri varasto talousesineitä yksityisille ja ravintoloille.»

Miksi ne sanovat, että ravintolahuone puuttuu persoonallisuutta? Siksikö, ettei siinä näy asujan itsensä leimaa, että se ei herätä muistoja kohtauksista hänen elämässään. Mutta olenhan minä elänyt puolen ikääni ravintoloissa.

Nuo tuollaiset mykät tuolit, sohvut ja pöydät, jotka kaikissa ovat toistensa näköiset, ne ovat minulle kuin perintöhuonekaluja. — Ja onhan tuossa matkalaatikkoni, selällään auki alkoovin edessä. Sitä kun viikko sitten maalta lähtiessäni laitoin, oltiin vielä hyvät ystävät. Hän toi puhtaat vaatteeni pesusta, punoittaen talouden hommissa. Yliskammarin rappuja juostessaan oli hän hiukan hengästynyt ja istui huokaamaan tuolille, kädet helmassa.

Hän tahtoi nähdä, mitenkä sitä nyt laitettiin vieraille maille nenevää matkalaukkua. — »Vai tuolla tavalla! Ethän sinä, vanha poika, vielä osaa ensimmäisiä alkeita! Mene pois!» — Ja hän työnsi minut syrjään, kaatoi matkalaukun kumoon ja alkoi asettaa kaikkea uudelleen. Hän oli polvillaan lattialla, tukka viehättävässä epäjärjestyksessä. Minun piti ojentaa hänelle tavarat. Valkoiset liinavaatteet laskeutuivat hänen käsiensä lomitse limikkäin, päällekkäin, ja pieninkin lovi sai täytensä kauluksista ja nenäliinoista.

Seisoin siinä kömpelönä ja ihastuksissani. Ei hän noin, jos ei hän minua rakastaisi.

Huomenna on minun lähteminen, nyt on oikea päivä. Ja minä sanoin sen, mikä koko kesän oli kielelläni pyörinyt, että minä häntä rakastin.

En näe hänen kasvojaan. Näen hänen niskansa punastuvan, hän panee vielä pari nenäliinaa, heittää koko tukun kädestään lattialle ja minä kuulen vaan kiireiset askeleet rappusista alas ja jatkuvan salin yli hänen kammariinsa, jonka ovi paukahtaa kiinni.

Pääsen kenenkään häiritsemättä ulos — äiti kalistelee astioita kyökissä — harhailen mäkiä ja metsiä ja kun palaan takaisin rautatierataa myöten, tuskin väistyen vastaan tulevan junan tieltä, niin on hänen ovensa vielä suljettuna. Mutta huoneessani vaatteitteni päällä on kirjelappu häneltä. Hän on pitänyt minua ystäväenä, vanhempana veljenään, melkein setänä. Muu ei voi tulla kysymykseenkään. Ei ole virkanut mitään äidilleen ja veljelleen. Ja pyytää, ett'en minäkään sitä tekisi. Sillä hän »ei tahdo.»

Hän ei tullut illalliselle. En nähnyt häntä, ennenkun seuraavana aamuna vähää ennen junan lähtöä. Kevyt kesäpuku oli poissa ja hänellä oli päällään vakava seuravaatteus.

Illoisesta, vallattomasta tytöstä, jota vielä eilen olin vanhan tuttavuuden takia uskaltanut käsi-
puolesta pyöräyttää, oli hän muuttunut arvok-
kaaksi naiseksi.

Eikö tässä siis ole muistoja, kalliita, rak-
kaita esineitä tässä huoneessa. Sillä matka-
laukku on vielä hänen käsiensä jäleltä. Miksi
ne sanovat, että ravintolahuone puuttuu persoo-
nallisuutta ja ett'ei se herätä lähtiessä kaipausta.

Tiesihän jotain kertoa tuo alkoovikin, jossa
olin viettänyt tämän piinaviikkoni unettomat
yöt ja sulkenut, aikamies, itkien syliini tyynyn,
jonka nurkassa oli ravintolan leima.

Kuinka hennoin nyt jättää sinut, jossa
olin niin sydämmeni pohjasta *iloinnut!* Mutta
täytyihän minun! Pois, pois! Lukkoon kaikki!
Lukkoon kaikki entisyys ja avain koskeen!
Ja polvillani puristin minä armottomasti matka-
laukun hakasiinsa, niinkuin olisin tahtonut
siinä jonkun hengiltä kuristaa.

Se oli kai minun soittoni, joka kuului
aukinaisen oven kautta sähkökellosta tuolla
käytävän päässä.

Jahah! kyyppari! »Olkaa hyvä ja toimittakaa nämä tavarat laivaan.»

Hyvästi huoneeni! Ja minä kysyn itseltäni puoliääneen, eikö minulla ole ikävä lähteä kotoani? Heitä tuossa veräjällä vielä viimeinen lentosuudelma isiesi asunnolle, jonka ikkunoissa hehkuu sinulle hyvästiksi illan sammuvaa rusko.

Laskeudun alas ravintolan puolelle. Eihän minun näin vaan sovi karkulaisena lähteä. Tämä on harvinainen juhlahetki ja täytyy tyhjentää malja sen kunniaksi.

Astuessani alas rappuja, joidenka peitetyillä portailla ei kuulu muuta kuin pehmoinen askeleitten käynti, näen isossa peilissä mielihyväkseni miehen, jolla ovat silmät ivallisesti rypyssä ja jonka suupielet osoittavat ylenkatsetta. Nautin itse tuosta ivastani ja oman mieleni uhasta, jonka yhtäkkiä olen saanut itsessäni nousemaan taas pitkien aikojen päästä. Ja minä tahdon sitä ylläpitää.

Mutta minä tunnen, että on ikäänkuin pohja puhki ja että iva ja uhka laskeutuvat laskeutumistaan.

Ravintolan etehisessä tunnen jalkojeni alla kovan niinimaton. Päälystakki putoaa hartioltani palvelijan käsiin. . . Tuossa seisoi hän viime kevännä peilin edessä ja laitteli hiuksiaan ja hattuaan. . . Suuri ruokasali on valaistu kuin häitä varten. Kuuluu ääniä sivuhuoneesta, näkyy naisten hattuja, uppseerin epoletit ja joku valkea rinta... Siellä oli syöty keran yhdessä illallinen, koko perheen kanssa, ennenkun he menivät maalle. — Sali on nyt melkein tyhjä. Oven kohdalla keskellä lattiaa on pyöreä viinapöytä. Sitä on kiertämässä joku pienenlainen vanha herra, kaljupää, pureskellen kovaa leipää, kahveli iskevässä asennossa. Pari muuta frakkeihin puettua herrasmiestä, senaatin kanslistia, jotka nähtävästi ovat tulleet joistain pidoista, istuvat loitompana salin perällä kahden puolen pientä pyöreää pöytää, otsat melkein yhdessä, puhellen puoliääneen.

Menen liukkaan lattian yli salin etäisimpään nurkkaan. Palvelija on lähtenyt liikkeelle väijymäpaikastaan vastaisella seinämällä.

Minä en tiedä, mitä tilata. Tuokoon nyt sitten tuutingin!

Vaan kun saan sen ja alan laittaa juomaani, en ymmärrä, mitä ihmettä varten minä olen täällä, ihan yksin, totia tekemässä, keskellä yötä. Yhtäkkiä herpoo minussa kaikki pinnistys ja minä luuhistun kokoon kuin vyyhti. En jaksa pitää pystyssä päätäni ja iva ja uhka kaatuvat maahan keinotekoisilta telineiltään.

Sillä onhan tämä oikeastaan äärettömän surullista ja toivotonta.

Hän oli ollut minun viimeinen toivoni. Hän oli taas nostanut jaloilleen minut, joka jo lepäsin koossa, henkisesti hervotonna. Olin aikonut ruveta uudelleen elämään, uskaltanut aukoa eteeni toista tulevaisuutta. Tahdoin toimia, vaikuttaa ja ponnistaa. Jo olin ojentautunut siihen. Ja nyt oli kaikki taas, niinkuin ennenkin. Olin tässä ravintolassa kuin autiolla rannalla, josta jo luulin purjehtineeni pois. Tunsin itseni vielä vanhemmaksi ja voimattommaksi kuin ennen. Ei ollut minussa mikään katkennut enkä tuntenut murtumisen kipua. Mutta kaikki ponsi oli hervonnut. Olin kuin ikäkulu, oijennut luokki.

Viimmeisten öitten kuluessa olin raivonnut raivottavani, vaikeroinut vaikeroitavani. Nyt en enää tuntunut jaksavan vaikeroida enkä surrakaan. Olisin ollut tyytyväinen, jos olisin saanut muistot päältäni torjutuiksi. Mutta ne olivat kerran tottuneet tulemaan tähän aikaan yöstä. Ne tulivat ennen uurrettua väyläänsä. Yhtä selvinä, vaikka ehkä vähän kalpeampina ja värittömämpinä kuin ensimmältä.

II.

Minä tunnen hänet pienuudesta pitäen. Ensi kerran sattuu hän silmääni, kun veljensä tuo minut perheeseen ja esittelee minut parhaana ystävänään. Äiti on hiljainen miellyttävä leski, hellän ja hyvän näköinen ihminen, hiukset jo harmaantuneet. Hän näyttää elävän vaan lapsiansa varten.

Tuodaan kahvia sisään ja leipäkoria kantaa pieni kirkassilmäinen tyttö, joka katsoo rohkeasti kasvoihin, jota naurattaa ja joka ei välitä sitä peittää. Niiaus on lyhyt, katkaistunut kähähdys, ikäänkuin pakosta tehty ja armosta annettu, mutta jota samoin kuin lyhyitä helmoja täytyy kärsiä aikansa. Kaksi mustaa palmikkoa ulottuu alapuolelle vyötäisiä. Sinusta kasvaa vielä sydämmen kipu monelle, jahka siitä ylenet, ajattelen minä ohimennen.

Meistä tulee hyvät tutut. Käyn usein talossa ja hänen koulumatkansa sattuvat samoille tunteille kuin minun menoni yliopistoon. Joko saavutan minä hänet tai hiljennän kulkuni, kun näen hänen kääntyvän katukulman takaa. Usein saan, silloinkun en satu häntä huomamaan, lumipallon selkääni. Ja kun pyörähdän häntä katsomaan, kiertää hän nauraen jo toista palloa punottavissa käsissään. Hän on niin aamutuores, hattu toisella korvalla ja muffi riippuen nauhassa kupeella, niinkuin metsämiehen laukku. Joskus sattuu, että kohtaan hänet kello kahdeksan, kämpien kotiini koko yön kestäneistä juomingeista. Hän ei aavis-takaan, mistä viimeksi tulen, juoksee ohitseni ja työkkäsee minua mennessään. Kun kotiin tultuani riisuudun, pesen pois yölliset liat ja laskeudun koskemattomalle vuoteelleni, on hän hetkisen aikaa edessäni, niinkuin pieni puhtonen tuttu lintu, jonka usein näkee lentävän editsensä tien poikki.

Hän on nähtävästi ylpeä aikamiehestä ka-valjeeristaan, joka niin usein saattaa häntä koulun portille. Vastaan tullessaan ottaa hän

oikeudekseen kumartaa minulle ja minä nostan hänelle hattua niinkuin täysi-ikäiselle neidille. Ja usein juoksee hän tyttöparvesta toiselta puolen katua luokseni ja nakkaa minulle kirjat kannettavakseni, kehuakseen toveriensa edessä tuttavuudestaan. Kun hänelle pistää päähän, saattaa hän sanoa: «Tulkaa nyt meille, olkaa hyvä!» Nimeni on tietysti hänen muistikirjassaan ynnä sen rinnalla runo, ja minä luulen, että olin siihen aikaan hänen «ihanteensa».

Menen kihloihin, ja kun käyn morsiameni kanssa ensi tervehdyksellä, ei häntä saada saliin. Äiti menee häntä vaatimaan, mutta hän vastaa vaan: «en tule!» ja piirtää joitain kuvia ikkunan hieken. Kun äiti vielä uudelleen koettaa houkutella, vastaa hän taaskin: «enkä tule!», ja hankaa ruutua puhtaaksi. Minä näen sen oven raosta ja kuulen äidin toruvan: «Anna, elä nyt tahraa siinä ikkunaa!»

Morsiameni istuu salonkipöydän ääressä ja selailee valokuvia. Tunnen silmänräpäyksellisen taantumisen tunteissani. Hänen piirteensä näyttävät edestäpäin katsoen niin paksuilta ja tavallisilta.

Veli kertoo minulle sitten seuraavana päivänä nauraen, että morsiameni, joka oli opettajana tyttökoulussa, oli Annan mielestä «ruma» ja «olevinaan» ja ettei kukaan heidän luokallaan voi häntä kärsiä. »Kyll' on kanssa maku sillä . . !»

Hän katoo näkyvistäni ja mielestäni useammiksi vuosiksi. Suoritan tutkintoni, muutun maalle ja käyn hyvin harvoin Helsingissä. Minulla ei ole hänestä muuta kuvaa näiltä ajoilta kuin kasvava, hontelo koulutyttö suomalaisen tyttökoulun ylemmillä luokilla. Hän on ujompi kuin ennen ja kerran kun veli tekee hänelle pilkkaa jostain «flammasta», menee hän loukkautuneena pois eikä enää ilmesty.

Vasta vuosi sitten ilmestyy hän eteeni nykyisessä muodossaan. Minä olen kyllästynyt oloihin ja elämään maalla, pienissä kaupunkeissa, joissa olen ollut useammassa opettajana. Kihlaukseni on aikoja sitten purkautunut, uudet liitot myöskin liestyneet. Tarjoutuu tilaisuus matkustaa ulkomaille ja minä tulen keväällä Helsinkiin oppiakseni ranskan-kieltä. Tulen tänne sillä sisällisellä raivolla,

joka syntyy maaseudun yksinäisyydessä, pikkukaupunkien kaukaisissa kolkissa, joissa elon voima tuntuu kuivuvan kokoon ja henki kitistyy ja siitä kärsii. Kaikki siteet olivat katkenneet, vanhempani kuolleet ja sukulaisia ei minulla ollut, joista olisin välittänyt. Minulla ei ollut velvollisuuksia ketään kohtaan, ja minä aijoin elää laajasti, nauttia kerran vielä suuren maailman elämästä monien vuosien kulluttua, ennenkun kokonaan antaudun vanhenemaan. Tulin melkein samanlaisilla tunteilla kuin ensi kerran nuorena ylioppilaana.

Menen suoraa päätä vanhaan tuttuun taloon ja soitan. Täysikasvuinen nuori neiti tulee avaamaan ovea. Minulla on vieläkin se tunne, että hänen kasvonsa, silmänsä, pitkä tukkansa, pyöristyneet povensa, solakka varjalonsa . . . että kaikki siinä silmänräpäyksessä, yhdessä ainoassa avauksessa syöpyivät mieleeni, niinkuin valokuvaajan lasiin.

— Oo, päivää! huudahtaa hän ja ojentaa minulle ilostuneena kätensä.

Olen sanomaisillani, että hänhän on jo täysikasvuinen neiti ja ett'en ollut häntä tuntea-

kaan. Mutta mikä estänee minut siitä. Joku hämähäkki tarve vakuuttaa itsellenikin, ett'ei iän ero kuitenkaan ole niin kovin suuri. Enintään viisitoista vuotta, — jonka samassa lasken, astuessani hänen jälessään salonkiin.

Hän juoksee kutsumaan äitiä, käännähtää ovesta ja katsahtaa minuun. Ne keikahdukset ja liikkeet, ne ovat kuin ne minussa tapahtuisivat ja vereni värähtelevät niiden mukana.

Minä rakastun häneen hetikohta. Aikamiehen, kaikellaista kokeneen sitkeällä tunteella kiinnyn minä häneen. Hänessä näyttää olevan kaikki se, mitä ennen olen turhaan hakenut. Ei pienintäkään piirrettä, ei liikettä, ei äänen värähdystä, joka minua häiritseisi tai vaivaisi. Ennen kun olin rakastunut, tunsin hetkellisiä heikkouksia tunteissani, jonkunlaisia lahopaikkoja. Voin löytää vikoja noissa muissa, arvostella heitä kylmästi, ja aina oli minulla aavistus, että rakkauteni on haihtuva — niinkuin oli haihtunutkin. Ja noihin entisiin nähden oli minulla aina selvillä syyt, minkätähden heitä rakastin. Nyt en voi niitä löytää.

En voi määritellä kiintymystäni. Se on vaan niin kuin se on. Hän on mennyt veriini ensi siemauksella, niinkuin voimakas viini, läpi joka solun ja suonen, nuorentaen ja antaen voimaa.

Kuvittelen samanlaista kuin vuosia sitten, ensi kerran rakastuessani. Rakkauteni on yhtä tunteikas ja käytökseni yhtä lapsellinen. Haen tilaisuutta tavata häntä missä suinkin voin, keksin kaikenlaisia syitä heillä käydäkseni ja illalla ennen maata menoani kuljen usein hänen ikkunansa alatse. Laiminlyön kaikki tehtäväni, en välitä varustautua matkalle enkä viitsi lukea kieltä, jota varten olin oikeastaan tänne tullut. Tunteeni opettajaneitiä kohtaan ovat melkein samat kuin koulussa ennen. Koe-tan luikkia läpi niin vähällä kuin mahdollista.

Kevät tulee, meri aukiaa ja minun pitäisi lähteä ensi laivoilla Lyybekkiin. Minä sen siirrän tuonnemmaksi. Etelässä on liika kuuma, Pariisin näyttelyn alkuaikoina on siellä väkeä liika paljon j. n. e.

Me kävelemme silloin tällöin ulkona kahden, katselemme Observatorio-vuorelta merta,

joka siintää ja välkkyä, ja satamaa, jossa liukuu laivoja ja lepattaa purjeita, ja jota reunustavat valkean hohtavat rakennukset rantatorin ympärillä. Istumme ennen päivällistä kappelin edustalla, jossa suihkulähteen ympärillä parveilee ihmisiä uusissa värikkäissä kesävaatteissa. Pienet tytöt myyskentelevät vasta poimituita kukkaisia, ja joka kerta kuin olemme siellä, sallii hän minun ojentaa itselleen sinisen vuokkokimpun. Hän sovittaa sen rintaansa, tunnustelee sen tuoksua ja unhottaa sen samassa. Mutta minä olen onnellinen enkä saa silmiäni kukkaisista siinä missä ne ovat napinlävessä hänen povellaan.

Jos tietäisin, rakastaako hän minua vai onko hänellä ehkä jo joku toinen? Ja yhtäkkiä tulee minulle pelko matkustaa täältä pois niin pitkäksi aikaa sinne jonnekin horisontin alle, toiselle puolelle vuoria ja kaukaisia meriä.

— Välistä minun ei tee mieleni ollenkaan pois Suomesta, sanon minä kerran.

Vaan eihän hän huomaa äänestäni mitään eikä näe silmistäni. Hän tervehtii tuonne suihkulähteen luo erästä ohikulkevaa pit-

kää, kaunista ylioppilasta. Kostuttaa lasilla huuliaan ja sanoo hyvin huolettomasti, yhä seuraten silmillään ylioppilasta:

— Miks'ei? Eikös ole hauska päästä näkemään maailmaa . . .

Olisikin liika vaatimus, että hän nyt jo olisi ehtinyt rakastua minuun, lohdutan minä itseäni. Mutta ajatus siitä, että hän jää tänne ja ehkä on kihloissa, kun tulen takaisin, alkaa minua yhä enemmän vaivata. Minä olen kateellinen kaikille, sillä minä näen, että häntä aletaan jo huomata. Usein kääntyvät kävelijät jällelleen häntä katsomaan. Helsingin herrat ovat keksineet hänessä uuden kasvavan kaunottaren. Hän on huomannut sen itsekin. Joskus nostaa ohikulkijain liika silmiin pistävä ihastus hienon punan hänen poskilleen. Minä tutkin häntä sivulta, seuraan jokaista liikettä ja värettä hänen kasvoillaan. Ilman muuta syytä alkaa hän yhtäkkiä puhua iloisesti ja reippaasti, joka tuntuu teeskennellyltä eikä minua oikein miellytä. Taikka on hän hajamielinen, kohtelee minua olantakaisesti, ikäänkuin kiusaa tehden.

Kuljen viikkokauden alituiseissa aikomuksissa tunnustaa tunteeni. Mutta se siirtyy päivästä päivään ja eräänä kesäkuun ensimmäisenä sunnuntaina ovat he jo lähdössä maalle.

Asema kuhisee koululaisia, hän on veljensä kanssa kiiruhtanut edeltäpäin. Minä pakkaudun järempää äidin kanssa tungoksen läpi, kantaen vaunuun meneviä tavaroita. Soitetaan kolmannen kerran ja minä en ole vielä saanut heitetyksi lopullista hyvästiä, jolloin toivon voivani katseella ja kädenpuristuksellani antaa jotain viittausta tunteistani. Äidille saan sen hät'hätää sanotuksi ja hän toivottaa minulle liikutettuna onnea matkalle. Mutta Anna seisoo jo vaunun ikkunassa ympärillään joukko jääviä ystäviä, joita en voi työntää syrjään. Hän ei sitäpaitse näytä huomaavankaan minua. Hän on unohtanut, että lähden niin pitkälle matkalle. Vasta sittenkun juna lähtee liikkeelle ja minä mieli surkeana seuraan sen yhä kiihtyvää kulkua, huomaa hän minut, nyökäyttää minulle päätään iloisesti ja tyytyväisesti ja vetäytyy vaunuunsa.

Mikä sunnuntai kuumassa kaupungissa, joka on käynyt melkein tyhjäksi! Kuinka minua nyt inhoittaa esplanaadi, täynnä kisäleijä, kaartilaisia ja piikoja. Ja kuinka hermostuttaa tuo venäläisten ijankaikkinen torvienräminä kappelin edustalla, josta on mahdoton päästä kulkemaan ohi.

Harhailen Etelä-satamassa ja joudun kävelyilläni Katajanokan nenään. Istun siellä kauvan aikaa katsellen merta, jonka pinnalla piirtelevät purjevenheet jostain syystä tekevät mieleni yhä surullisemmaksi. Ja kun höyrylaiva, täynnä huviretkeilijöitä, poistuu ulapalle liehuvine lippuineen, niin en minä jaksa enään olla, vaan menen takaisin kaupunkiin.

Minulle tulee päähän mennä heidän asuntoonsa. On olevinaan jotain asiata ja sillä tekosyyllä saan avaimen talon omistajalta. Huoneitten ikkunat ovat kaikki liidutut, taulut, peilit ja kynttiläkruunut ovat valkoisten verhojen sisässä. Porstuan naulaan on unohnut hattu ja ikkunalla on vanha rikkinäinen hansikas. Piano on suljettuna. Kosketan sitä ja se äännähtää kuin nukkuva, jota häi-

ritään hänen unessaan. Minä menen rinta vavisten hänen huoneesensa. Sänky on tyhjä, uunissa on papereita ja joku tyhjä pahvilaatikko. Toalettipöydän päällä on kampa ja siinä muutamia hiuksia. Minä otan ne siitä . . . Minä sanon, että tämä on hurjaa ja naurettavaa. Koko maailma minua pilkkaisi, jos tietäisi, että olen täällä. Mutta olkoon! Minä en tiedä muuta kuin että minä rakastan häntä, rakastan jättömästi, epätoivoisesti.

Loijon kauvan aikaa salin sohvalla. Joskus ajetaan kadulla niin että tärisee koko huone. Sitten ei kuulu hiiskahdustakaan, ei muuta kuin karpästen siipien surina.

Hän ei rakasta minua, minä olen hänelle kerrassaan yhdentekevä. Hän ei muistanut heittää minulle edes hyvästiäkään. Mutta vaikka olen näin varma asiastani, toivon minä kuitenkin. Ja minä koetan yhäkin lohduttaa itseäni sillä, että minä en ole osoittanut hänelle mitään ja että hän siis ei tiedä tunteistani. Jos hän ne tietäisi, jos hänelle kirjoittaisin . . ? Ja minä alan miettiä loikoessani siinä kirjettä hänelle. Minä kehitän tunteeni hänen eteensä,

minä sulatan hänet sanoillani, minä avaan hänelle sydämeni syvyydet ja hän ehkä heltyy, ehkä antaa ainakin toivoa.

Kolmen päivän kuluttua on minulla kirje valmis, mutta minä en saa sitä lähetetyksi. En uskalla panna kaikkea alttiiksi. Ja niin minä kirjoitan sen sijaan hänen veljelleen ja ilmoitan, että olenkin päättänyt lähteä ulkomaille vasta syksyllä. Niinkuin olin odottanutkin, kutsuu hän minut luokseen maalle.

Toisen luokan mukavalle sohvalle nojaten näen minä vaunun avatusta ikkunasta viherdyvät maat, lehdittyvät koivut, vainioilla kyntömiehiä ja rautatieasemat kuin puhdistettuina kesän juhlaan. Niistä on maalattu ja korjattu muutamia ja ohimennessä tuntuu öljyvärin ja asfaltin haju. Seisottuessa kuuluu metsästä peipposen aina uudistuva viserrys ja käki kukkuu kauvempana.

Ei ole enää tähteitäkään jälellä ikävästä ja epätoivosta. Minä olen varma siitä, että hän on tuleva minua rakastamaan. Minä tunnen itsessäni voiman, jota hän ei ole voiva vastustaa. «Henkeni voimalla», toistelen minä

ajatuksissani. Ja samalla voin minä jotenkin rauhallisesti asettua siihenkin ajatukseen, ett'ei hän minua rakastaisi. Siitä syntynyt rauha lisää varmuuttani ja antaa yhä suurempia toiveita onnistumisesta. Ennen kaikkea minun täytyy olla kylmä ja taistella liikaa tuntehikkaisuuttani vastaan. Olen laittanut itselleni uuden kesäpuvun, joka näyttää tekevän lyhyen ja lihavan vartalonikin somemmaksi.

Mutta siitä huolimatta vapisen minä hermostuneesti, kun alkaa lähestyä odotettu asema iltapäivällä. Kun juna huutaa tuloaan, niin sitä säikähdän. Olen lähettänyt sähkösanoman tulostani ja he ovat minua vastassa asemalla, kaikki kolme. Olen hiukan kömpelö käsikapsäkkini kanssa. Veli kysyy kuulumisia Pariisista ja minä en osaa muuta kuin hämilläni naurahtaa.

Anna on yhä kauniimpi keveässä, kesäisessä puvussa. Hän on avopäin, ainoastaan päivävarjo suojaamassa auringolta. Hän ja veli alkavat astua edeltä, minä tulen jälestä äidin kanssa. Toivon, että tien haarassa, joka kulkee radan yli, he meitä odottaisivat. Mutta

hän survaa vaan porttia pysymään auki eikä katso jällelleenkään.

— Me asumme täällä aivan yksin, melkein erämaassa, sanoo äiti. Oli hauska, että tulit. Me ilostuimme kaikki, kun saimme sähkösanomasi.

Että he olivat ilostuneet *kaikki*, se saattaa minut takaisin hyvälle tuulelle. Toisen portin luona kääntyy Annakin taakseen ja kysyy huutaen äidiltään teelaatikon avaimia.

— Ne kuuluvat olevan kammarin pöydällä! saan minä äidin puolesta huutaa vastaukseksi.

Ja tämä lohduttaa minut täydellisesti. Hänen edeltäpäin menonsa ei siis ole mikään mielenosoitus, niinkuin jo olin pelännyt. Hän menee edeltäpäin vaan siksi, että tahtoo joutua teetä laittamaan.

Istumme kauvan illallispöydässä. Hän hommaa emäntänä ja pysähtyy vasta teetä juodessa paikoilleen vastapäätä minua. Kyynärpäät pöydällä ja posket nyrkkeihin nojaten kuuntelee hän minua, vaikka minä joka kerta hänen liikahtaessaan pelkään hänen menevän. Minä puhun, olen hyvällä tuulella ja kuvaan

mielestäni sattuvasti kesäistä Helsinkiä, elämäni maalla ja naurettavia oloja pikkukaupungeissa. Saan hänetkin samaan mielentilaan ja minusta näyttää, että hän tarkastaa minua omituinen, utelijas kiilto silmissä.

— Se osaa kuvata tuo, sanoo hän. On hauskaa kuulla, kun hän tulee ja kertoo sieltä ulkomaalta.

Kuinka minä sinua äärettömästi rakastan! Minä kun tulen sieltä, niin laitan minä sinulle pienen hauskan kodin. Kuinka sinä tulet olemaan tyytyväinen ja onnellinen! Et sinäkään voi olla minua rakastamatta. Sinä et voi saada sen parempaa keneltäkään ja et missään. Minä lumoon sinut ympäristön lämpimyydellä, hyvän luontoni hellyydellä, mukavuudella ja hyvinvoinnilla.

Enkä minä tahtoisik koskeakaan häneen. En muuta kuin hänen otsaansa suudella. Se tunne, jolla häntä rakastan, on puhtainta ihanteellisuutta ja se asuu ainoastaan rinnassa.

Ja valvoessani valoisan kesäisen yön minulle osoitetussa ylisikammarissa, tulen minä vakuutetuksi siitä, että tämä hieno tunne, tämä

melkein henkinen rakkaus, että se on se, joka oikeuttaa minun saamaan hänet. Minä, joka en mitään usko, minä olen taikauskoinen tässä kohden. Ja minä panen itselleni ikäänkuin koetustyöksi olla hänelle uskollinen tästä päivästä lähtien, ulkomaalla, Pariisissa, kaikkialla. Sen päätöksen jälkeen tunnun viattomalta ja minä voisin vakuuttaa mielestäni ihan hyvällä omalla tunnolla, että todellakin sitä olen. Viattomana eläminen on minulle nyt siveellinen vaatimus, vaikka ennen olin sellaisille olkapäättäni kohottanut.

Kesän kuluessa tuuditan minä itseni siihen unelmaan, että hän todellakin on jo minun, että hän rakastaa minua ja että me emme vaan puhu siitä toisillemme, vaikka tiedämme sen kumpikin. En käsitä, että syy siihen ei ole muu kuin ympäristön. Veli on hiukan veltto, loikoilee mieluummin päivät pitkät puutarhan riippumatossa ja lukee romaaneja. Äiti järjestää aina jotain taloudessa. Ja sillä lailla jään Annan ainoaksi toveriksi minä, johon hänen muun seuran puutteessa täytyy tyytyä.

Minä jään heille koko kesäksi. En ajattele matkaani enää, en muuta kuin sitä nykyisyyttä, jossa elän ja jossa minulla nyt on kaikki, mitä toivon.

Mitkä onnelliset päivät! mikä unelma todellisuudessa! Joka ilta kerron kammarissani sen, mitä päivällä on tapahtunut. Se on pääpiirteissään samanlaista melkein joka päivä, ainoastaan vivahdukset vaihtelevat.

Minulla on aamusilla kiire alas yliskammaristani. Tavallisesti kaikki muut vielä nukkuvat, kun laskeudun rappuja alas porstuaan, kuljen hänen ovensa ohitse ja kuulostan. Siellä ei risahdakaan. Avaan ulko-oven, josta jo auringon paiste kuohahtaa vastaan. Veranda on vielä kostea varjopaikoista ja pihamalla kimmeltää kaste. Istuudun nurkkaukseen, selin aurinkoon, joka ei vielä kuumenna, ainoastaan lämmittää. Minulla on kirja, mutta en sitä lue. Tuossa on hänen kammarinsa ikkuna. Siinä ei ole kuin toinen uudin edessä. Näkyy tuoli ja sen selustimen päällä hänen leninkinsä liivi. En tahdo katsoa sinne, mutta näen sen kuitenkin. Toinen edessä oleva uu-

din peittää hänen vuoteensa. Mutta minä olen näkevinäni hänet nukkumassa, tukka hajallaan, toinen käsi pään alla ja toinen rentona riippumassa sängyn laidan yli, sormet melkein mattoa koskettaen.

Teen kävelyn rantaan. Koko suuri selkä on vielä rasvatyven. Laiturin laudat loksavat veteen jalkojeni alla. Kalaparvi karkaa syvyyksen reunaan, mutta palaa kohta taas uteli- jaana takaisin. Purjevenhe, jonka olen laittanut kuntoon, ei ole liikahtanutkaan eilisestään. Venheessä ovat onget ja uistimet valmiina. Lahden toisella puolen on rautatieasema. Asemapäällikön valkea paatti hohtaa teloillaan päiväpaisteessa. Tavarajuna seisoo siellä odottamassa. Se on varmaankin seisonut jo tunnin. Savukiemura veturin piipusta kohoo rauhallisesti ja hitaasti. Sillä ei ole kiirettä silläkään näin salon sydämessä. Vihdoin se viheltää, niin että kaikuu ympäri järven rantoja, ja lähtee puhkuen menemään. Noustessani takaisin pihaan, kuulen vielä kauvan pyörien heikkeen kolinan.

Hän ei ole vieläkään noussut. Istun aina-kin tunnin entisellä sijallani verannan nurkassa. Olen lukevinani, mutta en tiedä, mitä luen... Nukkukoon hän vaan, ei minulla ole kiirettä, hän on oleva koko päivän minun, tämän niinkuin eilisenkin.

Vihdoin kuuluu liikettä hänen huoneestaan, sukkasillaan astumista. Ikkunaan ilmaantuu jotain valkoista, joka vetäytyy äkkiä pois. Paljas käsivarsi kurkottaa tuolilta leningin liivin ja uudin putoo eteen.

Minulla on vaikea, pitkä, epätietoinen puolentunnin ijankaikkisuus. Jos hän luulee minun asettuneen katsomaan. . . Vasta sitten rauhoitun minä, kun kuulen ensin hyräilyä ja sitten raikasta laulua. Nousen kävelemään edestakaisin verannalla. Hänen ovensa käy, hän tulee esiin virkeänä kuin värpunen. Postet ovat punakat kuin kätkyestä vasta nousseen pikkulapsen.

— Huomenta!

— Huomenta!

Hän noutaa kahvipannun verannan pöydälle, me emme malta odottaa muita ja juomme kah-

vimme kahden. Hän on minun nuori, pikku vaimoni, meillä on jo oma talous, me elämme täällä kaukana muista, tyytyväisinä ja onnellisina. Kuinka tekisi mieleni huomauttaa siitä, antaa edes hieno viittaus ajatuksistani! Mutta minä pelkään, että jos kuuluu pieni risahduskaan, niin karkaa arka hirvi näkymättömiin. Muitten läsnä ollessa uskallan puhua rakkaudesta ja ttuneista. Kahden kesken emme koske muuhun kuin ihan tavallisiin asioihin.

Me keskustelemme päivän ohjelmasta.

Ensin ovat verkot nostettavat, jotka edellisenä iltana olimme laskeneet. Työnnän venheen teloiltaan ja hän auttaa tullostä. Hän tahtoo asettua airoihin ja minä meloskelen perässä, kaislikkorantoja me luikkailemme tyyminä aamuina ja airojen kalke kuuluu niin selvästi ja kuulakasti. Vesi välähtelee airon lehdessä ja tippuu kirkkaasen pintaan, kun hän lakkauttaa soutunsa ja sanoo jotakin. Keskustelu on kalastuksesta, siitä, mihin huomenna heitetään pyydykset. Olemme pian oppineet tuntemaan kalaluodot ja kutupaikat. Lasketaan verkot milloin minkin onnella. Hän

on ihan innostunut ja hän hehkuu ilosta nähdessään ainan jutisevan merkinä ison kalan noususta. Ja hän on tosi vihassa, jos se venheesen pääsemäisillään potkasekse irti ja sukeltaa syvyyteen. Hän toruu minua, sanoo »siksi« ja »semmoiseksi«. Mutta minä olen siitä mielissäni! Hän on silloin ikäänkuin lähempänä, tulee tutummaksi. — Missä hommassa hän on, kun verkot pannaan puikkarille ja hän pidättää itselleen oikeuden päästellä saaliin irti ja selvitellä sotkeumat! Minä en saa koskeakaan, hän tahtoo itse ja hän puuhaa siinä, hihat käärittyinä kyynärpäihin helmat nostettuina ylös ja sormet niin suomuksien vallassa, ett'ei hän voi sysätä hiusta otsalta, vaan täytyy työntää se käsiselän avulla korvan taaksi. Minä seison ulompana, poltan paperossia ja sanon melkein joka kerta: »no, me sitä ollaan niitä maailman parhaita kalamiehiä« — joka on tullut seisovaksi sukkeluudeksi.

Iltapäivillä me sitten usein purjehdimme. Alussa oli velikin mukana, mutta ei viitsinyt

kauvan. Anna tavallisesti kuitenkin aina muodon vuoksi kysyy:

— Etkö tule purjehtimaan?

— En jouda.

— Et jouda! Saisiko luvan kysyä, miltä töiltäsi et jouda?

— Minä luen, niinkuin näet.

— Näytä, mikä kirja se on? — Oblomoff.

— Sinä et sitä ymmärrä, mutta se on hienointa psykologiaa, mitä minä ikinä olen lukenut.

— Tiedän . . ja sinä olet juuri itse tuolainen samanlainen Oblomoff.

— Ehkä olet oikeammassa kuin luuletkaan.

— Mutta me purjehdimme me! Hyvä toki, ett'eivät kaikki ole sellaisia vetelyksiä kuin sinä!

Noihin tuollaisiin laihoihin, tavallisiin suosionosoituksiin panen minä aina erityisen merkityksen ja koetan selittää ne edukseni.

Pidän perää ja hän hoitaa nuoria. Hän istuu lähellä minua saman kehyksen sisässä ja tottelee täsmälleen komentoani, jonka aina annan virallisella, käskevällä äänellä. Hän on laittanut itselleen sinisen väljän merimiespu-

vun ja päässä on hänellä pyöreä matruusilakki, jonka silkkiset nauhat hulmauvat suorina tuulessa. Valkeata peräpurjetta vasten, johon aurinko häikäsevästi paistaa, on musta tukka ja tuo hieno puhdas profiili, jota en väsy katselemasta.

Tuulee vinhakasti. Hän ei kiinnitä nuoraa tappiin, vaan pitää sen kädessään, valmiina hellittämään vihurin tullessa. Hän vetää käsillä ja ponnistaa jaloilla purren pohjaan. Hän nojaa taapäin, painaakseen kallistuvaa venhettä tasapainoon. Vyötäinen on niin voimakas ilman kureliiviä, kädet ovat jäntevät ja jalkapöytä korkea. Minä olen eteenpäin kumarissa, toinen käsi peräsimestä ja toinen peräpurjeen nuorassa, ja tähtään hänen niskansa taitse ja purjeen ainan alatse menon suuntaa. Laine kuohuu laineen perästä, pursi nousee ja laskee ja Anna tuossa asemassaan, purje ja koko etupuoli venhettä — ne kiinnittyvät yhdeksi kokonaisuudeksi, samaksi olenoksi, jota *minä* johdan ja vien tuonne siintävän ulapan perille kohti jotain kaukaista kallosaarta tai valkoiselle paistavaa merimerkkiä

pitkän etäisen niemen nenässä. Joskus särkyä iso laine kokkaan ja pirskahtaa perään saakka. Hän saa räiskähdyksen kasvoilleen ja olkapäilleen. Hän huudahtaa ja nauraa samassa, mutta ei muuta asentoaan eikä anna aikaa pyyhkiä pisaroita poskiltaan.

Auringon laskiessa tyyntyy tuuli ja laimeata laitaista kuljemme me hiljallen kotia kohti. Kokkapurjeen nuora saa nyt olla solmussa ja helposti, vetreästi, niinkuin voideltuina, viiltävät laidat vettä, lainetta tekemättä. Hän on siirtynyt kokemmaksi maston juurelle, on selin minuun ja katsoo eteensä pitkin järven pintaa, viistättäen joskus vettä kädellään. Hän hyräilee, näyttää olevan omissa ajatuksissaan, niinkuin olisi yksin. . . Kun tietäisin, mitä hän tuossa ajattelee, kun voisin aavistaa, mikä mielipide hänellä on minusta! Eikö hän kertaakaan näillä yhteisillä retkillämme ole yhyttänyt itseään ajattelemasta, etteikö hän ehkä rakasta minua ja enkö minä häntä? . . Mutta minä en ole sitä nähnyt kertaakaan hänen katseestaan, en voi selittää edukseni ainoatakaan liikettä, en ainoatakaan äänen värettä.

Tulen alakuloiseksi ja surulliseksi enkä voi olla tekemättä viittauksia lähdestäni. — »Missähän lienen ensi kesänäkin näillä ajojin? — Kuinka teillä silloin lienee, kun minä palaan?» — Hän sanoo siihen vaan: — »Niin se on totta, sinä hän matkustat kohta pois. Kuinka kauvan aiotkaan viipyä?» — »Kaksi vuotta vähintäänkin.« — »Kaksi vuotta, vai niin«. Ja muuta ei mitään. Eikä sen kummemmalla äänellä kuin jos olisi kysymys mennä kirkon kylään pariksi päivää.

Nuo iltahetket, kun tuuli yhä heikkenee, kun purje ei enää pullistu ja kun venhe tuskin liikkuu paikoiltaan, voivat välistä olla minulle hyvinkin tuskalliset. Ei ole enää mistä puhuakaan, hän näyttää ikävästyvän, hänellä on halu päästä maihin, vaikka hän ei sitä sano. Tämä on ikäänkuin minun syyni, minä pidän häntä kuin häkissä ja se minua kiusaa kovasti. Mutta minä koetan pitää kasvoni tyytyväisen näköisinä, niinkuin en sitä huomaisi, niinkuin ei olisi kiirettä mihinkään. Ja kun purjeet herpoovat ja asettuvat pitkin

venhettä, niin otan airon ja huopaan rantaan hänen pitäessän perää.

Kun emme ole vesillä, niin istumme tavallisesti muiden kanssa verannalla. Niinkuin kaikki vähän vanhemmat rakastuneet miehet, koetan minä olla kohtelias ja kiiruhdan tekemään hänelle pienimpiäkin palveluksia. Hän tottuu siihen, että aina autan hänen päälle, että aina pidän huolta vaatteista, ja satteenvarjoista ja kalosseista. Minä tulen kuin aseenkantajaksi, jota hänen herransa voipi komentaa minne hyvänsä kiitosta sanomatta. Kerran istumme päivällisten jälkeen ulkoilmassa. Naiset ompelevat, veli on kantanut itselleen keinutuolin salista ja minä katselen Annan näppärätä käden käyntiä, kun hän ompelee jotain. Hän etsii saksejaan. — »Kyllä minä noudan, jos vaan saan tietää, missä ne ovat.» — »Ne ovat minun kammarini pöydällä.» Minä nousen niitä hakemaan. Mutta silloin sanoo äiti: »Sinä olet liika vaatelijas, Anna, sinä annat liika paljon palvella itseäsi, joka olet niin paljon nuorempi.» Ja siihen lisää veli: — »En minä sinun sijassasi viitsisi olla

noin kohtelijas . . mene Anna itse noutamaan saksisi.» — »Niin menenkin», sanoo hän ja kiiruhtaa hiukan loukautuneena ohitseni, huolimatta vastalauseistani.

Tapaus vaikuttaa kovin kiusallisesti minuun, joka jo ilmankin kärsin siitä, että ero ikiemme välillä on niin suuri.

Vaikka olen tullut tänne sitä varten, että tunnustaisin tunteeni, kuluu koko kesä, miettiessä, mikä olisi parempi. Olen yhtä epävarma kesän lopulla kuin sen alkaessakin.

Eräänä elokuun sunnuntaina, vähää ennen kaupunkiin lähtöä, on kuitenkin eräs onnellisempi päivä, joka antaa toivoa hiukan.

Naapuripitäjässä on kansanjuhla ja me matkustamme sinne kahden, Anna ja minä. Muut eivät välitä tulla. Me astumme omassa rannassa pieneen höyryvenheeseen ja äiti ja veli jäävät rannalle. Seisomme kannella, minulla on käsivarrellani hänen sadetakkinsa ja minusta on, niinkuin me jättäisimme heidät, menäksemme yhdessä kuin vastanaineet. Luon todellisuuden omista toiveistani. Hän tuossa huiskuttaen punasella päivävarjollaan on nuori

vaimoni. Häät ovat juuri vietetyt ja me lähdemme kotitalosta ensi matkallemme.

Päivä on poutainen ja kaunis, lämmin etelätuuli puhalttaa. Laiva on täynnä tuntematonta väkeä ja me istumme koko ajan yhdessä. Vastoin tavallisuutta ei puutu puhelemisen aihetta, sillä me arvostelemme ihmisiä ja teemme keskenämme pilaa mukana olevasta soittokunnasta, jonka torvet ottavat väärää ääniä. Meitä katsellaan syrjästä, meidät tiedetään pääkaupunkilaisiksi, mutta herrat ja neitokset koettavat olla vapaita ja välinpitämättömiä. Me tunnemme olevamme hiukan kuin yläpuolella muita ja se lisää itsetietoisuuttamme ja varmuuttamme. Huolettomasti, kenties tahallisenkin huolettomasti jutellen, niinkuin ei olisi muita olemassakaan, astumme maalle pappilan laiturilla, joka on täynnä valkolakkeja ja kansallispukuihin puettuja neitoksia. Minä ojennan Annalle käteni, hän hyp-pää notkeasti laivasta ja kuiskutteleva katselijain joukko aukasee meille tien keskitsensä. Hänen pukunsa onkin tavattoman aistikas ja hieno noihin toisiin verraten, hänen käytök-

sensä arvokas ja käynti keveä. Minäkin nautin nyt siitä huomiosta, jota hän näkyy herrättävän. Rantatiellä tulee meitä vastaan puolivillaisiin puettu herrasmies, nähtävästi joku kansakoulunopettaja. Annan nähdessään näyttää hän yhtäkkiä keksineen kuin ilmiön jostain muusta maailmasta. Hän typertyy ihmetykseensä, hän seisattuu, väistyy tiepuoleen ja on vähällä ojaan hoipertua.

Kulustamme pappilan portilta juhlakentälle on minulla seuraava kuva mielessäni: Me kävelemme rinnakkain. Tuulee virkeästi vastaan, hän nojaa vartaloon vähän eteenpäin, suojaa silmiään päivävarjolla ja pitää toisella kädellään kiinni hattunsa reunasta. Rinnassa on hänellä kukka, jonka äsken taitoin tiepuolesta, helmat hulmuavat ja tuuli painaa niitä kiinteästi polvia vasten. Minun sydämeni vapisee, minä tahtoisin hänet kokonaan omistaa, mutta samalla tunnen kipua rinnassani, sillä eihän hän ole minun, enhän tiedä, tokko hän minua rakastaa. Viikon päästä täytyy minun jättää hänet ja kuka tietää, missä ja

kuinka likellä on se, joka on hänet minulta ottava.

Juhlapaikalla antaudumme me uudelleen arvostelemaan ympäristöämme. Me tuskin voimme pidättäytyä ääneen nauramasta puhujalle, joka on äskeinen kansakoulunopettaja ja selittää teeskennellyllä seminaaripaatoksellä ensimmäisiä alkeita isänmaasta ja kansasta, jota lopuksi kehoittaa käyttäytymään siivosti juhlassa ja menemään sen loputtua kiltisti kotiansa. Eräs nuori ylioppilas seisoo rinnallamme, kuulee arvostelumme ja katsoo meihin ja puhujaan merkitsevästi, osoittaakseen sillä, että hän ei ole niinkuin nuo muut, että hänkin on yhtä mieltä ja ymmärtää hullunkurisuuden. Meillä on vilpittön ilo laulusta, jota johtaa pystynenä, lyhyttukka, ihan valkoseen puettu pitäjän naisopettaja, iso keltanen kukka hatussa. Anna riskii hänet «prinsessaksi.» Ja sittemmin vetää hän minua katsomaan hänen tanssiaan. Se onkin verratonta. Hän pitää päänsä imelästi kallellaan, hän hyppii kuin surviainen ja loistaa tyytyväisyydestä ja kuumuudesta. Ennen ei minulla olisi ollut sydäntä sille nauraa,

mutta nyt minä koetan keksiä heissä kaikissa yhä uusia hullunkurisuuksia.

Emme hetkeksikään väisty toistemme seurasta. Harhailemme yhdessä pitkin kenttää, ostamme arpoja toistemme onnella samoin kuin olemme laskeneet verkkoja. Tunnumme ikään kuin ilmassa, että olemme päivän sankareja ja että kaikki olisivat utelijaita tietämään, ketä me olemme. Minusta näyttää — ja minä olen siitä mielissäni — että ihmiset luulevat meitä kihlatuiksi.

Istumme kiikkulaudalla. Annalla on pussi makeisia, jotka olen hänelle ostanut. Muuan pikku tyttö seisoo edessämme pidellen kiinni äitinsä hameesta. Molemmat he meitä peittelemättä tarkastavat, seuraten meitä kädestä suuhun.

— Tule tänne, tyttö, niin saat makeisia!

Äiti sysää tyttöä luoksemme ja käskee lyömään kättä.

— Mikä on nimesi?

— Ka, sano, sano nimesi, niin saat sokeria.

— Kaisa.

— Ka, ota pois sormi suustasi!

Hän saa kamahlollisen konvehtia.

— Ka, etkö osaa kiittääkään? Sinuapa on kelvoton. . .

Ja äiti kääntyy itse kiittämään Annaa.

— Suuri kiitosta ryökökinälle . . vai lienette hyvinkin tämän herran rouva?

Minä tunnen punastuvani ja tulevani hämille, mutta Anna nauraa makeasti niinkuin jollekin tavattoman hullunkuriselle ja mahdottomalle asialle. Minä koetan myöskin nauraa, mutta se on kankeaa ja väkinäistä.

Lähdetään paluumatkalle vasta myöhään yöllä. Salonki on täynnä herroja, jotka juovat, ja ilma on siellä tukehduttava, savua täynnä. On kylmä jo hiukan, Anna kääriytyy lämpimään villavaippaansa ja me haemme paikan kannella lähellä koneen luukkuja, josta kohoava kuumuus lämmittää jalkojamme. Näemme siellä koneenkäyttäjän ja lämmittäjän punaiset haamut joka kerta kun uunia avataan. Matka kestää monta tuntia. Anna väsyä ja häntä alkaa nukuttaa. Sanaakaan sanomatta me nyt istumme, väen tungoksen tähden kiinni toisisamme. Tunnen hänen päänsä painuvan olka-

päättäni vasten. En erota oikein hänen piirteitään. Ainoastaan silloin kun savutorvi syöksee täytensä kipunoita toiselle puolelle laivaa, näen minä niiden valossa, että hän on sulkenut silmänsä. Silloin tällöin hän ne avaa ja ne ovat niin suuret ja syvät.

Taivaan ranta alkaa ruskottaa ja kipunat katoavat. Kuun hopeankalpea neljännes kuvastuu tyyneen veteen läntiseltä taivaalta. Vedet kapenevat ja korkeat mäkiset rannat kohoavat kahden puolen melkein epäluonnollisen isoina tässä omituisessa kuun ja kaukaa koittavan päivän sekavassa valaistuksessa. En uskalla liikahtaakaan, pelkään häiritä häntä. Olen nyt melkein varma siitä, että hän minua rakastaa. Enkä ymmärrä päättää, että jos hän todellakin rakastaisi minua, ei hän noin levollisesti nukkuisi rinnallani.

Vasta kun laiva huutaa tuloaan kotirantaan, herää hän, siirtyy minusta ulommaksi ja kietoo liinan kiinnemmäksi olkapäittänsä ympärille, joita pudistuttaa aamukylmässä. Hän on huonolla tuulella, hyppää laivasta omin voi-

min maalle, vastaanottamatta apuani, ja menee pihaan minua odottamatta.

Äiti on vielä valveilla ja hänellä on lämmintä kahvia valmiina. Minä toivon, että me istuisimme juttelemaan juhlasta ja minä odotan, että hän alkaisi kertoa, kuinka *meillä* oli siellä hupaista, kuinka *meitä* ei kukaan tuntenut ja kuinka *me* heitä kaikkia tutkimme ja tarkastelimme. Mutta hän näkyy jo sen unohtaneen.

— No, oliko teillä hauskaa? kysyy äiti.

— Olihan noin, vastaa hän.

Ja haukotellen, katsomatta minuun, menee hän kammariinsa mutisten unisesti: »hyvää yötä«.

Vuoteellani yliskammarissa, joka on juuri hänen huoneensa kohdalla, en saa unta pitkään aikaan. Aurinko on jo noussut ja paistaa sisään aukinaisesta ikkunasta. Järveltä kuuluu soutamista ja niityllä teroitetaan viitaketta. Pihamaalla askeleita hiekassa, ja kyökin ovi käy. Varpuset alkavat rähistä räystäällä, päivän puolella kattoa.

Ei siitä tule mitään. Ei hän minua rakasta. En minä ole hänelle mitään. Hänen

ystävyytensä eilen oli satunnainen. Minä olen lapsellinen, kun panen sellaiseen mitään merkitystä. Ja minä päätän lähteä pois jo huomenna.

Mutta kun aamulla alan laittaa matkalaukkuani, niin on hän taas ystävällinen. Hän tulee luokseni ylikammariin ja alkaa auttaa minua. Minussa herää toivo uudelleen. Minä sanon häntä rakastavani. Hän juoksee tiehensä, pakenee näkyvistäni.

Hän ei rakasta minua. Hän on pitänyt minua vakavana ystävänään, niinkuin vanhempana veljenään, melkein setänä.

Kuinka häntä mahtoi kiusata minun läsnä oloni! Sillä minulla ei ole älyä matkustaa erikseen. Minä laittaudun vielä sittenkin samaan junaan kuin hänkin ja minä tulen aina samaan vaunuun. Vieläpä koetan asettua istumaan vastapäätä häntä. Enkä voi olla häntä yhtämittaa katselematta. Hän ei tiedä minnekä luoda silmänsä. Hän koettaa lukea, hän koettaa katsoa ulos vaunun ikkunasta. Lopulta menee hän pois vaunusta ja seisoo sen ulkopuolella useat asemavälit, kunnes äitä nou-taa hänet takaisin.

Kuinka minä mahdoin olla hänelle vastenmielinen. Kenties hän nyt inhoo minua, vanhaa houkkaa?

— Mitä on kello?

— Det stänges! sanoo palvelijan ääni korvani juuressa. Havahdan ylös muistoistani. Olen juonut tuutinkini pohjaan sitä huomaimattani. Olen nähnyt kaasuliekkien sammuvan toisen toisensa perästä. Muistan hämärästi, että vieraat tuolta perähuoneesta olivat menneet salin läpi etehiseen. Se pieni kaljupää herra istui vielä kauvan tuossa edessäni puolipullo-sensa ääressä. Senaatin kanslisteista veti toinen liiviään suoraksi mennessään ja laitteli kaulustaan.

Palvelija seisoo sivullani pyyhinliina kainalossa ja alkaa korjata pois laseja. Olen aivan yksin suuressa salissa. Yksi ainoa kaasuliekki palaa vielä pääni päällä, kuvastuen kaukaiseen peiliin toiselle puolen salia, jossa on jo pimeä. Pöydiltä ovat jo liinat korjatut

ja paljas maalaamaton lauta on vaan järellä viinapöydästä.

Nousen ja menen etehiseen, jossa tuikkaa vielä yksi tuli odottamassa poistumistani. Takki työnnetään hihoihini. Otan lakkini ja vetäsen harjalla tukkaani peilin edessä. Näen tässä puolihämärässäkin, että hiukseni alkavat jo lähteä. Kohta olen kaljupää. Kuinka kasvoni ovat keltaiset ja elottomat ja veltot, kuinka syvissä rypyissä jo otsa!

Niin mitäpä hän minusta. Tunnen, että olisin onnellinen, jos hän edes ajattelisi minua säälien, surkutellen.

Koko suuri ravintola nukkuu niinkuin autio vuori. Ei kuulu risahdustakaan sen monista luolista. Käytävän seinään on maalattu musta käsi, ja sen alle lihavilla kirjaimilla: *Matsal*.

Nyt minä siis menen, nyt minä siis menen ulkomaille, Pariisiin. Olinhan tämän vähän toisellaiseksi kuvaillut, mutta todellisuudessaahan lienee elämä aina tällaista, ajattelen minä noudattaessani Grönqvistin kivimuurin seinämää.

Edlundin nurkalta näen minä Nikolainkirkon valaistun kellotaulun, joka osoittaa kahta.

Arvelen, että jos en ollenkaan panisi maata tänä yönä. Jos harhaileisin Katajanokalla tai nousisin Observatorio-vuorelle. Mutta kun taapaan itseni menemässä halki satamatorin, niin en välitä muuttaa suuntaa, vaan käyn keisarinna patsaan ohitse palatsin alle, jossa on joku musta möhkäle ja pitkät mastopuut harrottamassa taivasta vasten. Sataman toisella puolen kuvastuu lamppurivi tyyneen veteen. Höyry pihisee sillan ja laivan laidan välissä. Kompuroin vahdin ohitse kannen alle, jossa mulla on oma hyttini perän puolella laivaa.

— Hohhoi, kuinka elämä sentään on raskasta!

III.

Seuraavana aamuna löydän minä itseni asfalttiselta katukäytävältä, Kappelin takaa, kulkemassa ylös esplanaadia. Olen kysynyt kapteenilta, milloinka laiva lähtee ja hän on vastannut olkansa takaa, huutaen ensin jotain muuta miehilleen: «noin kello yhdeksän.»

Nyt se on puoli kahdeksan. Kuljen ohitse Runebergin patsaan, käännyin Eroittajalle ja seuraan Bulevardinkatua samaa tietä, jota olin tullut eilen illalla. «Hufvudstadsbladetin» kirjapainossa käy kone ja paperilaukareita lentelee. Jono koulutyttöjä kulkee editseni Suomalaisen Tyttökoulun kulmassa.

Kysyn itseltäni, mitä hullua minä nyt täällä teen. Ja minun täytyy tunnustaa, että tahdon vielä kerran kulkea hänen ikkunansa alitse. Sanon itselleni, että minä olen hullu. Mutta

samalla sanoo toinen ääni: «Ole vaiti . . mitä sitten, jos oletkin hullu!»

Puodit ovat jo auki. Tavaravaunu ajaa edelläni. Joka kerta kuin isot, raskaat rattaat pyörähtävät yhdeltä mukulakiveltä toiselle, koskee koko hermostooni. Olen huonosti maannut, olen ihan uuvuksissa ja jalat tulevat viistäen jälessäni. Kuuma aurinko paahtaa niin raasti kasvojani, jotka tunnen väsyneiksi, veltoiksi ja kankeiksi.

Teen käännöksen Fredrikinkadun kulmassa ja siellä on hänen ikkunansa vähän matkan päässä. Valkea uudin on vielä alhaalla ja sitä vastaan näkyy kukkasia. Hän nukkuu vielä, ne eivät siis tule rantaan. Olisivat kai sitäpäitse sen eilen sanoneet, jos olisi ollut se aikomus. Ja nyt selviää minulle yhtäkkiä miksi mieliala eilen oli heillä niin raskas. Äiti oli jäykempi kuin ennen ja veli tavallista hajamielisempi. Anna ei tietysti ole malttanut olla sanomatta, että häntä on kosittu.

Juuri kun olen heidän ikkunainsa kohdalla toisella puolen katua, aukiaa balkongin ovi. Minä säpsähdän ja pelästyn, niinkuin

olisi minut tavattu jostain pahateosta. Ja kiiruhdan eteenpäin katsomatta kupeelleni. Sen vaan sain nähdä, että joku nainen tuli sieltä ulos. Vasta toisen kadun kulmassa saan rohkeutta kääntää päätäni. Näen, että piika puistaa siellä mattoja.

Ensi kerran tuntuu tilani naurettavalta. Minä olen auttamattomasti koomillinen. Vanha mies, niinkuin koulupoika! Ja minä sanon itselleni ylenkatseellisesti, moneen kertaan, tehden liikkeen kädelläni: «Ei, tämä on liika hassua, tämä on liika hassua!»

Ja poikki kasarmi-torin, jossa pitää harjoituksiaan komppaniia kaartilaisia ja pullistaa rintaansa nuori upseeri, mielestäni «tyhmä narri», kiiruhdan minä suorinta tietä laivaan.

Katsellessani laivan kannelta lähtövalmistuksia, satamaa ja liikettä siellä, tuntuu minusta yhtäkkiä siltä kuin olisin parantunut ja päässyt kaikesta tästä. Voin ihmeekseni katsella ympärilleni rauhallisesti, melkein iloisesti. Maisema on kuin sateen jälkeen puhdistunut ja minä itse ikäänkuin sisällisesti kirkastunut.

Laiva on jo levoton lähtönsä takia. Se nielee parhaallaan viimeisiä paloja lastistaan. Rantajätkät hilaavat koneellisesti huutaen myöhästyneitä tavarakollijä kokkakannelle, josta vingahteleva vipukone upottaa ne alas pimeään ruumaan. Musta kivihiilisavu kumpuaa tukevasta piipusta paksuna pilvenä, joka sattuen silloin tällöin auringon eteen maalaa oudon, keltasen varjon laivasiltaan ja siellä hääriviin ihmisiin.

Ei tuule juuri ollenkaan satamassa, mutta Blekholman salmen läpi näkyy rannaton meren pinta kimmellyttävän pieniä laineita päivän alla. Joskus tuo satunnainen tuulen leyhäys suolaisen hajahduksen ulapalta. Ilma on lämmin. Päiväpaistetta tulee tulvimalla alas ja silmiä häikäsevät ympärystalojen palttinan vaaleat kiviseinät ja korkealle kohoava Nikolainkirkon torni, joka muodostuu huipuksi alla oleviin rakennuksiin.

Torilla häärii ostajia ja myyjiä. Heidän takanaan, päitten yli näkyen, jyryyttää punanen omnibusvaunu ja soittaa tuon tuostakin kelloaan. Perimmäisillä perillä on kappeli-

esplanaadin tuuhea vihreys ja korkea Grönqvistin kivitalo, jonka katolla mutkailee laiska lippu. Torin poikki kulkee sointua häiriten rivi uusia valkeita pylväitä, joiden päällitse juoksee paksu sähkölanka Seurahuoneelta rantahalliin.

Minä tahdon ottaa mukaani muistoksi kotimaasta tämän valoisan kuvan. Pakoitan painumaan sen mieleeni, katson moneen kertaan samat sattuvimmat ulkopiirteet. En tahdo muistaa mitään muuta kuin tämän. Kaikki muu kadotkoon sen taaksi, peittyköön näiden voimakkaiden värien alle.

Laiva hivuttautuu hiljalleen ulos laiturista. Kankeasti kampeaa raskas runko kokkaansa köysien ja purjeitten avulla merelle päin. Jäävien ja lähtevien katseet koskettavat vielä toisiaan, hakevat ja löytävät, eksyvät ja taas yhtyvät. Sitten näyttävät niiden käret joutuvan haihduksiin kuta enemmän laiva etenee, ne luiskahtavat ohitse toisistaan eivätkä enää löydä yhtymäpistettä. Liinat alkavat liehua, syttyen kuin soihdut hulmuamaan viimeiseksi hyvästiksi.

Hienot kasvot, puhdas profiili ja kihara korvan juuressa ovat yhtäkkiä edessäni. Minun tekee mieleni etsiä niitä tuolta saattajajoukusta, vaikka tiedänkin, ett'eivät ne siellä ole. Mutta minä vedän maiseman etteen, enkä *tahdo* nähdä muuta kuin sataman, talot ja kirkkaan taivaan.

Ne näen ja purjevenheet ja jahdit keikaillen piirtävän kaaria veden pintaan. Ilkkuen vinghtelevat pienet höyryvenheet satamassa pyyhkäisten laivamme keulan editse, niinkuin kärpäset kankealiikkeisen härän turvan ympärillä.

Härkä tuhkasee sieramiinsa, lisää vauhtiaan ja asettaa kulkunsa Viaporin salmeen. Yksityiset ikkunat rantarakennuksissa katoavat ja sulavat kolmeksi, pitkäksi päällekkäin olevaksi viiruksi. Kaupungin humina lakkaa kuulumasta, ja koneen syvämielinen, pehmosen voimakas jyskytys sattuu ensi kerran korvaani. Täyttä vauhtia mennessä sivuutetaan Viaporin vallit, josta tuijottavat ontot, mustat ampumareijät.

Ollaan aavalla ulapalla. Kävelen kannella edestakaisin lempeässä tuulessa. Helsinki ka-

toaa katoamistaan. Kotimaa kyyristyy mereen. Hienosta maakaistaleesta hupenee Suomen ranta ruskeaksi pilveksi. Ei ole minulla nyt muuta kuin sininen taivas ja vielä sinisempi meri. Siellä täällä paistaa Ahdin peltojen periltä heleän valkoinen saaristolaisen purje ja minä jo tulen panneeksi huomiolle ja sitä kauvan aikaa ajattelen, että se pyrkii Helsinkiin päin. Kokan edessä on päivän kuvas-tus veteen. Laineet murtavat valon ja hajottavat sen pirstaleiksi, joista muodostuu leveä tie häikäsevää hohdetta.

Etsin aina uutta huomattavaa ympäristöstä. Pidän kiinni tielleni sattuvista kuvista ja vedän ne kuin verhona kaiken entisen eteen. Jokainen uusi näköala on kuin hieno huntu. Ja todellakin ovat ensimmäisen päivän kuluessa mennyt elämä ja sen muistot kuin kaukaisia, muodottomia haamuja kadoksissa, tuskin näkyen usman ja autereen takaa. En tunne niitä oikein omiksenikaan, ne eivät ole ikään-kuin minun. Mitä lienevät vanhoja, kuluneita kummituksia.

Itse olen kuin horroksissa kulkija, niinkuin näkisin unta ja itse siitä kuitenkin tietäisin, enkä tahtoisi herätä. Meri painaa minuun raukean, suloisen rauhan ja vaivuttaa eläimelliseen välinpitämättömyyteen. Ei synny ainoatakaan ajatusta ja jokainen tunne nukahtaa herätesään. Minä en kaipaa mitään, en toivo mitään.

Tapaan itseni milloin mistäkin. Loikomasta kannella, mukavassa kenotuolissa, polttaen unettavaa, mieltä verhoavaa sikaria. Silmä ottaa täytensä aavaa ulappata, pilvetöntä taivasta ja tuosta lähempätä laivaa pieniä liputtelevia laineita, joista jotkut pärskähtävät vaahtoon, tietämättään, vahingossa, ikäänkuin unessa puhuen, mutta joilla ei ole voimaa kohottaa pitkää, raskasta runkoa. Laivoja on useampia näköpiirin sisällä. Ne, jotka ovat auringon alla, ovat kuin suuret, mustat perhoset, ikkunan valkeaa uudinta vasten. Toisella puolen paistavat purjeet täydessä valaistuksessa, näkyy niiden pulistus ja raakapuutkin. Sieltä siirtyy huomio omaan laivaan, kiipee nuoraportaita myöten ylös mastoihin, tarkastaa rissoja, nuoria ja pur-

jeita. Jättää ne, kun piipun suusta pullahtaa villava savu, joka mustana häntänä jää jällelle ja laskeutuu leperenä pitkin meren pintaa.

Tapaan itseni kävelemässä kantta pitkin tai tuijottamassa vanaveteen, joka on aina sama, samat kuplat, sama sihinä ja sama laivan lainen säännöllinen taittuminen.

Joskus alkaa kuumottaa maata merestä. Se nousee nousemistaan ja pian on kohdalla korkea manner, mikä lieneekään. Sieltä näkyy kirkkoja, kyliä ja kallioita, ja niiden rinteillä viheriätä metsää. Sielläkin on ihmisiä, he elävät ja harrastavat, mitähän harrastanevatkin. Millaisiahan lienevät olot siellä? — Kalastaja laskee purjepurtensa laivan sivuun. Jos olisi hypätä alas hänen venheesensä, soutaa maihin ja jäädä heidän luokseen, keskelle merta, erämaan kasteikkoon, jättämättä jälkeäkään itsensä. Ja luoda itselleen uusi ympäristö loppuijakseen. Voisikohan sen? Minusta tuntuu, että pitäisi voida. Ja voinhan sitä koettaa siellä, minne olen menossa. Kuta kauvempana, sitä parempi.

Mutta maa jää taaksi, katoa pois ja unohdetaan. Ei ole muuta kuin laiva taas ja purjeet horisontissa, näyttären aina olevan samat.

Aurinko on mailleen menossa. Punasena pallona vaipuu se veden rajaan. Koskettaa merta ja uppoo siihen hipristellen niinkuin uimasilleen antautuva, joka ensin varpaitaan kostuttaa, sitten painuu vyötäisiään myöten ja yht'äkkiä sukeltaa umpipäähän ja näkymättömiin.

Tulee pimeä, näköpiiri pienenee ja vetäytyy likemmäksi. Taivaan ja meren sini juoksee harmaaksi ja siellä täällä syntyy usmaa. Mutta läpi hämäryyden vilkkaa kaukaisia valoja. Ne ovat tien viittoja, majakkain tulia, joista toiset loistavat liikkumattomina, toiset taas syttyvät ja sammuvat säännöllisten väliaikain kuluttua. Ja niiden väliä taivaltaa laiva, ohjaten suuntansa yhdeltä merilyhdyltä toiselle. Kone jyskyttää ruumassa ja tuntuu kuin olisi se itse-tietoinen, ymmärtäisi asemansa ja merkityksensä. Kun kaikki ovat menneet levolle ja minä vielä valvon kannella, niin alkaa minusta koko laiva elää ja kuuluu siltä kuin veden

kohina kokan edessä olisi sen omaa, salape-
räistä haastelua, jonka vivahdukset se ainoas-
taan itse oikein ymmärtää, mutta minä en
muuta kuin epämääräisesti aavistan.

Vaan sitten alkavat aistimeni jo tottua
ympäristööni, meren vaikutus kadottaa voi-
mansa ja entisten ajatusten ja entisten tun-
teiden tukkeutuneet väylät aukeilevat uudelleen.

Kolmannen matkapäivän aamuna kun nou-
sen kannelle, silmät paljosta valosta huijen-
neina, näen minä kapteenin tarkastavan erästä
höyrylaivaa, joka savuaa oikealla puolen meitä,
uhaten ajan ohitsemme. Antaessaan kaukoput-
ken perämiehelle, sanoo hän: Se on «Capella.»

Se on «Capella», joka jäi meistä satamaan
ja jonka oli lähteminen muutamia tuntia mei-
dän jälkeemme. Sen luullaan ehtivän Trave-
myndeeseen vähää ennen meitä.

Nojatessani reunavarustusta vastaan ja
seuratessani silmilläni kaunista laivaa tuolla
loitommalla, yhytän minä itseni harhailemasta
seuraavassa unelmassa:

Hän on matkalla, hän, Anna, tuolla «Cappellassa» Hän on lähtenyt illalla, kun minä aamulla. Hän rakastaakin minua, niinkuin minä häntä. Kun hän näki minun poistuvan alakuloisena ja onnettomana, niin hän valvoi koko yön eikä saanut minua mielestään. Hän muisti kesäiset retkemme, hänelle tuli sääli ja hän huomasi minua rakastavansa. Aamulla riensi hän rantaan, mutta laiva oli jo jättänyt. Hän ei saanut rauhaa, ennenkun oli «Cappellan» kannella, matkalla ulkomaille hänkin. Jätti äitinsä ja veljensä ja seurasi minua. Nyt hän purjehtii tuolla, vähän matkaa minusta, joutuu perille ennen minua ja ensimmäinen, jonka Lyybekin laivasillalla tapaan, on hän. Me jatkamme matkaamme yhdessä ja hän on minun vaimoni ja me emme eroa milloinkaan. Se on ollut tämä muu vaan paha uni.

Ja kun kerran olen alkuun päässyt, niin ei kuvailujani mikään hillitse. Minä tuon hänet tänne, tähän samaan laivaan, samalle kannelle, vierelleni! Päivällä näin istuskelemme me peräkannella purjeen suojassa. Näen hänet niin peloittavan elävästi edessäni — pie-

nimmätkin piirteet, hienoimmatkin värähdykset hänen kasvoissaan, eri vivahdukset silmissä — että tulee hetkellinen kammo itseäni ja täytyy ajamalla ajaa kuva hetkeksi luotani, kääntyä muuanne, pudistaa hänet ehdottomalla liikkeellä itsestäni. Vaan hän tulee kohta taas takaisin. Illalla kun majakat loistavat ja pimeässä vaeltavien laivain lyhdyt tuikkavat punaisina tai viheriäisinä tähtinä, vetäydymme me johonkin laivan monista loukeroista, maston juureen tai kokkakannen äärimmäiseen kärkeen, me juttelemme hiljaa, kääriytyneinä samaan lämpöiseen vaippaan, hänen kätensä kainalossani, jota hän joskus heikosti puristaa ja minä samalla lailla vastaan.

Elän itseni sellaiseen haaveitten maailmaan, että tähden tuike tekee minut surulliseksi ja että saatan, katsellessani kipunain lentoa savupiipusta, hyräillä alakuloisia kansanlauluja, semmoisia kuin:

En voi sua unhoittaa pois,

Vaikk'en ikänän sua saa j. n. e.

Ymmärrän kyllä tämän mielettömäksi ja hassuksi, mutta en kuitenkaan henno pakoittaa itseäni pääsemään tästä mielentilastani. Minulla ikäänkuin ei ole sydäntä nauraa itselleni. Sanon säälien, ett'eihän minulla ole muutaakaan järellä. Olen melkein samassa tilassa kuin surusta juova, joka juo, mutta joka kerta ryypätessään tuntee, että hän ottaa siksi, ett'ei tahdo herätä todellisuuteen takaisin. Huutaa, reuhaa ja meluaa, koettaen unhottaa surunsa, mutta lasia suuhun viedessä muistaa aina, joskin hämärästi, minkätähden juo. Aamulla kun on selvinnyt, inhottaa sekä eilinen juominen että sen syyt. Sillä suru ei ole haihtunut, se on päinvastoin yhä raskaampi ja toivottomampi.

Herääinkin aamulla kuin henkiseen kohmeloon.

Matkan viimeisenä yönä lähetessämme Lyybekkiä, näen minä unta hänestä, jatkoksi päivällisille mielikuvituksilleni. Saan elää uudelleen suloisimmat hetkeni siellä maalla kallastellessamme ja purjehtiessamme. Uni on hauraassa kantimessa ja katkeilee vähä väliä, mutta minä tungen pääni tyynyyn ja saan

taas säikeet tarttumaan toisiinsa. Mutta vihdoin tulee melu ulkona ja kolina kannella liika suureksi. Huomaan, että se on höyrylaivan varoituspillin ulvonta, joka ei anna minun nukkua ja jonka pelonsekaiset puhallukset kuuluivat korviini ensin kauvempaa ja nyt tuosta ihan pääni päältä.

Näen, että seisomme ankkuroituina paksun usman sisään. Kuulen oltavan kapeassa virrassa, mutta rantoja ei näy. Muutamia syliä meistä häämöittää hämärän verhon sisästä toinen laiva, kuin suuri jättiläishämähäkki. Sen laidasta luen nimen »Capella», mutta nyt se ei enää tee sitä vaikutusta, minkä eilen. Värisen sisällistä ja ulkonaista kylmyyttä. Aivot ovat tyhjät, eilistä kuvitteluista ja yöllisistä unelmista ei ole jällellä muuta kuin raaka aamutodellisuus. Kaikki runollisuuden tuoksu, sen eilinen valetuoksukin on haihtunut. Höyrytorvi puhalttaa yhä vaan voivottavasti ja etäämpää usman sisästä vastaavat muut laivat kama-lasti ja vaaraa aavistaen, niinkuin linnut, jotka varoittavat toisiaan pedosta, joka heitä jossain

vaanii. Se lisää epätoivoani ja vie minulta viimeisenkin rohkeuden ja vastustusvoiman.

Tiedän, että tuolla usmaharson takana muutamien sylien päässä alkaa ulkomaa, suuri, tuntematon ja tunteeton. Olen jo sen kidassa. Minun täytyy alkaa uusi elämä, istuttaa itseni outoihin oloihin, vaikka juuret vielä ovat vanhassa mullassa. Soisin, että laiva maalle laskematta kääntyisi takaisin kotimaahan.

Tämä heikkouteni minua tuskastuttaa, minä tahtoisin sen voittaa. Mutta rautatiematkalla se vaan enenee. Sama turvaton todellisuus vallitsee sielläkin. Olen kuin rikka tuulen vietävänä. Kauhean pieni ja mitättömän vähäpätöinen. Kotona olin kuitenkin jotain, edes ratas konehistossa. Täällä tunnun kokonaan irtonaiselta, joka milloin tahansa voisi kaipauksetta pöytä tiepuoleen.

Kunnes vähitellen tylsistyn ja vaivun täydelliseen välinpitämättömyyteen, antaen ruumiin nykyä junan sysähdysten mukaan. Maisemat, kylät ja kaupungit saavat kiittää ohitseni. Ne eivät herätä minussa mitään utelijaisuutta. Ne eivät ole minua varten. En ajattele mennei-

syyttä enkä tulevaisuutta. Annan viedä itseäni kuin tutkintovankia yhdestä käräjäpaikasta toiseen. Enkä herää tästä muihin mielialoihin kuin pari kertaa matkani kestäessä. Ensi kerran Kölnissä, kun muiden matkustajain kanssa poikkean tuomiokirkkoon.

Rautatie-elämän räminästä, veturin pillin korvia särkevästä kirunnasta, vaunun pölystä ja auringon väsyneitä silmiäni pakottavasta kirkkaudesta joudun minä yhtäkkiä hämärän kupoolin alle, jossa valo on miedonnettu ja himmeä, jossa ihmiset hiipivät hartaasti ja varoen ja johon jostain, en tiedä mistä, katostako vai seinistä, hymisee hiljainen, syvämielinen, rauhallinen soitto. Pilarien välitse hämärtää pitkät näköpiirit ja niiden perillä näyttää olevan alttareja ja palavan hoikkia kynttilöitä, joiden tuli on vaan lempeätä loistetta. Erään sivukappelin sisässä on polvillaan rukouksiinsa vaipunut nuori kalpea mustaharsoinen nainen, joka nyyhkyttää. Käyn varpaillani hänen ohitsensa ja sekä minä että nuo muut matkapukuiset turistit tunnumme loukkaavan täällä jotain hienoa ja pyhää. Minä, joka aina olen se-

littänyt uskonnolliset tunteet heikkojen luonteiden hurmaustilaksi, sulan kuin vaha. Minun tulee halu heittäytyä rukoilemaan minunkin ja minä toivon, että voisin uskoa ja siihen antautua. Antaa junan jättää, antaa maailman mennä ja pauhata! Minä jään tänne, holvien hiljaisuuteen. Ja kuinka hyvin käsitän minä nyt nuo erakot, munkit ja nunnat, jotka uupuneina elämään ja pettyneinä toiveistaan sulkeutuivat luostareihin ja hakivat itselleen lymypaikan erämaan yksinäisyydessä! Kuinka se olisi toista kuin etsiä unhotusta työssä ja upottaa itsensä maailman pauhinaan.

Mutta ihmisiä tulee ja toisia menee ja ovien avautuessa tunkee sisään ulkomaailman melu, kärryjen kolina ja veturien hirnunta läheiseltä asemalta. Editseni kulkee kelloaan katsoen mies, jonka tunnen matkustajaksi samassa junassa, ja minä kiiruhdan hänen mukanaan ulos, levotonna myöhästymisestä.

Kuin kahleensa katkaissut ja irtaalleen ryöstäytynyt vihuripeto lähtee juna karkaamaan Kölnistä. Illan pimitessä aletaan lähetä

Pariisia ja tulo sinne herättää minut uudelleen horrostilastani, johon jo olin alkanut tottua.

Juna on myöhästynyt ja tahtoo ajaa aikansa kiinni. Se kiittää niin kamalata vauhtia, että vaunu kohona hyppii. Aijon nousta seisaalleni, mutta typerryn takaisin istumaan. Vastaan tuleva juna toisella radalla tuntuu repäisevän minut kahdeksi kappaleeksi. Olen kuin menemäisilläni muruiksi, halkeamaisillani pieniksi pirstaleiksi. Onko se vaan ruumiillista väsymystä, unen ja levon puutetta? Koetan selittää sen siksi ja voittaa itseni. Miks'en minä voi olla niinkuin nuo muut, jotka rauhallisesti kokoavat kapineitaan eivätkä näytä tuntevan mitään erikoista? Olenko minä löyhempää ainetta, heikompa tekoe? Mitä minä hätäilen, mistä joutavasta olen minä levoton? — Mutta minun on turha vaiva kokea viihdyttää mieltäni. Jos olisi minulla joku toveri, joku ystävä! Niin, siinähan se taas onkin. Ja taas tulee minulle tuo ääretön, sydäntä hiukaseva halu rakkautta ja joka hermon nenässä kipuva herättävä kaipaus hellyyttä. Sitä ei ole, ei ole tietoaakaan tulemisesta, olen ihan yksin.

Ja sentähdenkö nyt lie kuin kiitäisin perikatoani kohti. Vauhti kiihtyy kiihtymistään, virstottain kuuluu veturista yksi ainoa vihellys, katketen vaan lyhyeksi hetkeksi. Tunnelista sisään ja tunnelista ulos. Siltoja, painanteita, pikku asemia, joista ei välitetä. Näyttää kuin ei saataisi enää seisattumaankaan. Niinkuin olisi magneettivuori edessä, imemässä itseensä rautaista alusta, joka on lakannut tottelemasta peräsintä. Kuta likemmä sitä tullaan, sitä ahnaammin särpää se rintaansa vasten. Vihdoin tempaa tuo salainen vetovoima sen kokonaan itseensä, kaikki naulat ponnahtavat irti, runko repiää liitoksistaan ja laiva särkyy säpäleiksi mustan hirviön kiviseen kylkeen.

Mutta yhtäkkiä ollaankin lasisen holvin alla, vauhti hiljenee ja juna laskee taitavasti asemasillan sivuun. Tapaan itseni yhtenä nivelenä siinä ihmisjonossa, jonka toinen pää on asemasillalla ja jonka toista päätä jo Pariisi ahmii ison oven kautta avonaiseen kitaansa, niinkuin kosken niska nielee pitkää puomia.

IV.

— C'est fini, monsieur?

— Oui, madame.

— Pas de café, pas de cognac?

— S'il vous plaît, madame.

— Vous avez l'air bien triste, monsieur!
Vous avez des chagrins?

— Non, madame, au contraire.

Istun pienessä ruokaravintolassa Boulevard de Clichy'n varrella ja olen lopettanut päivällisillalliseni.

Huone on soikea ja ulko-ovi aukiaa suoraan boulevardille. Oven suussa on sinkkinen tiski, jonka takaa paitahiasillaan oleva isäntä alinomaa jakelee ryyppyjä tuleville ja meneville työmiehille ja ajureille. Toisilla seinämillä on nahkasia sohvia ja niiden edessä marmorisia rautajalkapöytiä, joiden ääressä

istuu enimmäkseen punaliivisiä ajureja, voimakkaita ja ahavoituneita miehiä, syöden ja pitäen isoäänistä, lakkaamatonta melua mustien kahvilasiensa ääressä. Heidän kiiltävät nahkaknallinsa ovat kunkin pään kohdalla naulassa, joissa kussakin rippuu vielä rykelmä päällystakkeja ja sadeviittoja. Nurkassa kasvaa kimppu heidän pitkiä sujakoita piiskaruokojaan.

Joka kerta kun ovi aukeaa ja sieltä tungekse sisään uusi aukontäyteinen ajuri, tuo hän mukanaan melua bulevardilta, tuota suuren kaupungin lakkaamatonta huminaa: katu-kauppiaitten kimeitä huutoja, kavioitten jytinää puiseen katuun, piiskain räiskettä ja ohi kulkevan tramvain torven toitahdusta.

On niin omituista ajatella, että minä nyt istun tässä ja näen ja kuuntelen tuota, joka on ja tapahtuu vieressä ja ympärilläni. Minäkö? Niin, arvatenkin minä, lennettyäni kuin ilmojen halki ja sattumalta singahtaneena tähän nurkaan Pariisia ja tähän jääneenä.

Viihdyn kuitenkin tällä hetkellä jotakuinkin hyvin. Saan olla täydellisesti rauhassa, ei kukaan häiritse eikä puhuttele minua. Oudot

kasvot, ympäristön uutuus ja alituinen vieraan kielen porina kuitenkin sen verran täriseyttävät veriäni, etteivät ajatukset pääse kokonaan turtumaan ja jähmettymään. Vietänkin pari kolme tuntia tässä maistellen kahvia ja konjakkia, poltellen verkalleen ja lukien ajan kuluksi jotain sanomalehteä.

Mutta niinpiankun astun ulos bulevardille, jossa kulkee alituinen, katkeamaton jono ihmisiä, kuuluu ohimenevien naisten iloista sointuvaa puhelua ja jossa valuu väsähtymätön virta katulamppujen valossa kiilteleviä kuomi-vaunuja, joiden lyhdyt näyttävät hohtavilta, viettävää pintaa myöten vieriviltä helmiltä, niin vihavoi mieltäni tuo entinen, ainainen ikävä, tullen joka päivä samaan aikaan ja tällä samalla paikalla. Ei ole ainoatakaan tuttua, jonka luo tekisi mieleni mennä, ei haluta asuntoonikaan, jossa on vielä yksitoikkoisempaa, ja niin minä veltosti astellen päädyn tavalliseen kahvilaani.

Siellä kulutan muutamia tuntia selailemalla sanomalehtiä, katselemalla biljaardin pelaajia ja kirjoittamalla kirjeitä.

Tällä kertaa on minulla tekeillä pitkä kirje Annan veljelle ja olen sitä valmistanut jo useampia lehtiä.

Me kaksi, me olimme yhdessä eläneet monet mielialat ja monet tunteet. Tunsimme pienimmätkin vivahdukset toistemme luonteissa. Yhdessä olimme läpikäyneet toistemme rakkaudet ja vuorotellen auttaneet toisiamme seikkailuissamme. Kun niistä aina joku oli loppuun eletty, olimme yhdessä tehneet tilinpäätöksen ja jakaneet tulot s. o. psykologiset havainnot ja kokemuksemme. Pienimpäänkin vivahdukseen saakka tarkastimme sielunilmiöt itsessämme ja koetimme niiden avulla rakentaa sielutieteellisiä järjestelmiä rakkaudesta ja elämästä yleensä.

Kirjoitin hänelle nyt itsestäni koettaen antaa lyhyen tutkimuskokeen tilastani eromme jälkeen. Ehkä oli syy kirjeeni kirjoittamiseen toinenkin. Lukiessani läpi sitä, mitä olin edellisinä iltoina kirjoittanut, näytti minusta siltä kuin olisi se ajateltu muidenkin luettavaksi kuin hänen. — — — — —

— — — — —

«En olisi ikinä luullut, että tämä ulkomaa tekisi minuun sellaisen vaikutuksen kuin se on tehnyt. Peräti toisellaiseksi olin kuvaillut matkani tänne, tämän kaupungin ja yleensä elämäni täällä. Tai ehkä sanon oikeammin, että olin itseni kuvaillut toisellaiseksi. Sillä kaikkihan on semmoista, millaisen mielentilansa silmillä sitä katselee».

«Sehän on suhde toiseen sukupuoleen, joka määrää sen, miltä meistä näyttää ympäristömme. Silloinkin kun on jonkinlainen aselepo, väli-rauha rakkaudessa, kun emme ole sen suora-naisen vaikutuksen alaisina, silloinkin se hallitsee meitä joko menneitten muistojen tai tulevien toiveitten kautta. Muistathan, kuinka monta kertaa ennen muinoin ollessamme huolettomia, onnellisia ja rauhallisia, kuitenkin löysimme itsemme tuijottamasta etäisyyteen ja saattoi meistä jompikumpi lausua yht'äkkisenä toivomuksenaan: «nyt ei puutu mitään muuta kuin tyttö, jonka kanssa voisi ihailla tätä kaunista maisemaa!» Ja me voimme molemmat sen johdosta vaipua mietteisiimme ja istua kauvan aikaa äänettöminä, epämääräisten, surun

sekaisten haaveiden vallassa. Kun nainen tuolla tavalla vaikuttaa poissa ollessaankin, niin mitä sitten silloin, kun on kiintynyt johonkin heistä! Silloin luo hän oman värinsä kaikkeen, mitä katselemme ja missä elämme. Minulla ei ainaakaan ole yhtään seutua, ei yhtään ihmistä, joihin ei olisi kiintynyt jotain siitä naisesta, joka tuohon aikaan oli elämäni sisältö. Kun näen ne uudelleen, niin ovat ne mulle joko mieluisia tai vastenmielisiä, herättävät iloa ja surua aina sen mukaan, millaiset olivat sydämmeni suhteet, heihin tutustuessani. Itsesseen ja itsensä vuoksi eivät ulkonaiset esineet ole koskaan tehneet minuun mitään vaikutusta, vaan ainoastaan sydämmeni ilojen tai kipujen todistajina. Niin on ollut tähän saakka ja samalla tavalla, kenties vielä suuremmassa määrässä on asianlaita sama nytkin. Tämän ulkomaan vaikutus minuun ei ole sen vaikutus, vaan minun oman nykyisen mielentilani. Luulen, että huvittaa sinua, jos teen tuosta selkoa muutamissa erityiskohdissa».

«Vaikka emme siitä puhuneet, niin tiedät kai kuitenkin, missä mielentilassa minä lähdin

kotimaasta. Anna on kai sen sinulle kertonut. Itsessään siinä ei tietysti ole mitään uutta, että minun ikäiseni mies rakastuu hänen ikäiseensä tyttöön. Mutta se oli minulle ennen tuntematonta, millaiseksi tuo tunteitteni laatu muodostui. Näyttää siltä kuin määrättyyn ikään tultuaan ja käytyään läpi kaikki kehitysasteet, tunne-elämä olisi minussa uudelleen alkanut kiertokulkunsa, niinkuin mehu muutamissa puissa, jotka pitkinä syksyinä erehtyvät kukkimaan kaksi kertaa. Viimme kesän kuluessa versoivat minussa kaikki ne kaihomielliset ja lapselliset tunteet, joista jo luulin päässeeni ensi kerran rakastuessani. Tuo pikkutyttö, jota olin melkein sylissäni pitänyt ja käsivarrellani kantanut ja jota siihen asti olin kohdellut kuin lasta, hänen edessään olin yhtä arka kuin nuori koulupoika, joka ensi kerran joutuu ihan teensa eteen. Minä rakastuin häneen, niinkuin olisi hän ollut ensimmäinen rakkauteni.»

«Luulin jo pääseväni toivottomasta tunteestani ja voivani jättää sen kotirannalle, niinkuin kaiken muunkin. Mutta se tuli mukaan, se seurasi minua matkalla ja ensi viikkoina

täällä ollessani olin kokonaan sen vallassa, niinkuin hetikohta tulet näkemään. Koetin taistella sitä vastaan siksi, että se kiusasi minua sanomattomasti, ja ulkomaailmakin teki uusine vaikutuksineen parastaan haihduttaakseen minusta menneisyyttä. Mutta tunteeni asettuivat vastarintaan ja entisyys ei ottanut himmetäkseen. Sentähden on melkein joka paikka, missä olen käynyt, jokainen uusi katu, jota olen kävellyt, jokainen kahvila, jossa olen istunut, muisto tästä taistelusta.»

«Tuon molemmin puolisen ponnistuksen seurauksia on epäilemättä myöskin se, että näen kaikki nuo paikat ja seudut niin selvästi ja tarkkapiirteisesti. Ne ovat painuneet mieleeni kuin terävä uusi klichea puhtaaseen valkoiseen paperiin. Kun veres kuva aina on uponnut aivoihini ja kun se tuoreeltaan valloittaa kaiken huomioni, niin on hetkiä, jolloin jo luulen päässeeni menneisyydestäni. Mutta kun mieli yhtäkkiä muuttuu, kun valo n. s. lankeaa toisaalta päin ja kuva kääntyy päivää vasten, niin on siellä sisässä jossain pohjalla vesileima, joka kuultaa kaiken muun läpi. Se on kulu-

maton, kalpenematon ja väärentämätön. Siinä on haamut hänestä, jolla on niin hieno, puhdas profiili ja kihara korvan juuressa»

«Kun aamulla astun ulos asunnostani ja laskeudun alas katuja, joka vie bulevardille, niin en tosin voi olla hetkeksi virkistymästä elämästä ympärilläni. Pikkukauppiat ovat levittäneet tavaransa katukäytävälle ja noiden korkeiden kivimuurien välissä on kuin kuohupäinä kalliorantaisessa koskessa hedelmiä ja vihreitä, vasta tulleet kaaliksia. Myymämiehet huutavat täyttä kurkkua ja heidän ohitsensa kulkee alinomaa ostajia, tavallisesti aamupuvussaan olevia naisia, avopäin ja ainoastaan huntu hartioille kääräistynä. Ovensa kynnyksellä seisoo siinä lihakauppias valkoisessa esiinassaan ja leipurin ikkunassa on pino solakoita vehnäsiä, pitkiä ja paksuja kuin koivuiset halot. Aivan vieressä hohtaa ikkunasta pienen ravintolan sinkkinen tiski, jonka ääressä on työmekkoihin puettuja miehiä, edessään rivi laseja, joista he seisoallaan ryyppivät keltasen viheriäistä absinttiään. Joukko univormuihin puettuja koulupoikia, kirjat kai-

nalossa, huutavat ja huijaavat yhdessä ajurin kanssa suuren kuormavaunun hevosille, jotka turhaan iskevät kavioillaan säkeniä kadusta, koettaen saada kuormansa liikahtamaan. Melkein joka aamu tulee vastaan sokea ukko, kuppi kourassa, odottaen almua ja pimeillä silmillään tuijottaen vastaan tulijoita. Paperi-myyvälän ikkunan edustalla seisoo aina ihmisiä tarkastelemassa pilalehtiä. Katu päättyy pieneen toriin, jonka keskellä on kuvapatsas ja jonka laidassa seisoo ainainen rivi ajurien vauvoja, kiiltävine mustine kuomeineen. Tramvain torvi törähtää ja kahden valkoisen hevosien vetämä vaunu työnnäksen esiin kadun suusta. Se on matkalla näyttelyyn, minä puhaltaun juoksuun sitä saavuttaakseni ja saan paikan sen sisässä.»

«Liikkuvain ikkunain läpi näkyen alkaa ohitseni vilistä palanen tätä Pariisia. Kahviloita, joiden laseihin ja suuriin seinäpeileihin kuvastuu katu ihmisineen, tämä tramvai ja bulevardin puut. Isoilla ilmoituksilla kirjaeltuja seiniä. Kirjavia sanomalehtikioskeja. Tramvai-asema, jossa seisoo musta ryhmä

odottavia, pyrkien mukaan. Katukulmassa var-
tioivan poliisin totiset kasvot. Uusi avonai-
nen paikka, jonka keskestä pursuaa suihku-
lähde. Yhtäkkiä uusi bulevardi, mustanaan
ihmisiä ja ajopeliä, huijaten ja kauveten kau-
kaisuuteen. Ja kaikkialla noita korkeita kivi-
siä huoneita kohoten kuin kiveen hakatut kal-
liotemppeilit, yksinkertaisia ja arvokkaita, ja
rautasilla balkongilla kaulustettuja niinkuin
harmaapukuinen nainen hienoleikkeisellä har-
solla.»

«Vastapäätä minua istuu pariisitar, herkkä-
liikkeinen ja sulava. Hän on kuin luojansa
huvitöitä, hänen hienoteräisimmällä veitsellään
vuoleskeltu ja aine on otettu mehevimmän puun
terveimmästä kylestä. Hänen vierellään on
vanhempi herra, napin lävessä kunnialegioo-
nin rosetti ja päässä korkea hattu kiiltävää
silkkiä. Ne nousevat pois. Kuinka hän taita-
vasti kulettaa itsensä vaunun ahtaassa käytä-
vässä, muiden polvien lomitse. Hän on mi-
nusta kuin lintu, joka sujahtaa lehvien välitse
höyhentäkään itsessään häiritsemättä. Minä
väistyn vähän, vedän jalkani sisään ja hänen

huuliltaan sorahtaa minulle «pardon» kiitokseksi. Hän keikahtaa kadulle, kohotakse siitä asfalttikäytävälle ja ponnahuttaen siellä mennessään auki päivävarjonsa, pistää hän hansikoitun kätensä herran kainaloon.»

«Ja minulle ei muuta tarvita. Muistan kaikki ja mieleni käy surulliseksi ja synkäksi. Ja tuo tapahtuu minulle melkein joka päivä milloin mistäkin syystä».

«Se on kyllä suuri ja mahtava se vaikutus, minkä näyttely tekee minuun joka kerta kuin katselen sitä ylhäältä Trokaderon palatsin holvien alta tuonne Marskentän laaksoon. Keskeltä kohoo Eiffeltorni kuin kukkalatva korpikuusi, auringon valossa palavat näyttelyrakennusten kullatut kupoolit ja niiden hui-puilta tekevät kuvapatsaat riemukkaita liikkeitä ylös korkeuteen. Ehdottomasti joutuu veri suonissa vilkkaasen liikkeesen Jenan sillalla, jonka alatse vilisee Seinevirta ja pääskysinä suikkelehtavat arkkujen välitse pienet höyryvenheet täynnä väkeä. Ja kun olen itsensä Eiffeltornin alla, tämän rautaisen jättiläisen säärien välissä, niin enhän sillä het-

kellä muista muuta kuin katsella ja ihmetellä. Antautuessani sitten kulkemaan tuon ihme-kaupungin katuja ja käytäviä, palatsista sisään ja palatsista ulos, joiden päädyt ovat taide-teoksia, portit veistokuvia, seinät maalauksia ja sisus kouhallaan kaiken maailman kalleuksia, niin haihdunhan kokonaan omasta itsestäni enkä osaa uskoa, että se olen minä, joka täällä kuljen ja siirryn joka askeleella yhdestä maanosasta toiseen. Taikka kun olen konosalissa, jonka taivasta tavoittelevan lasikaton alla on kuin pajassa, missä ponnistavat kaikki tämän aikakauden käsivarret ja takovat kaikki sen vasarat ja liehtovat höyry, kaasu ja sähkö, niin joudunhan huumauksiini ja juovun siitä surinasta, joka syntyy kuin maan alla, kulkee läpitseni ja sähköittää joka jäseneni. Ruumiissa on outo levottomuus, niinkuin räsähtäisi sähkökipinä joka hermon nenästä. Kun sitten illan tullen «loistavat lähteet» alkavat soittaa värisinfoniaansa ja koko Eiffeltorni pelmahtaa punaiseksi tulipatsaaksi, niin tempaahan minutkin yhteinen riemu ja minä hurraan minäkin tuon uhrialttarin ääressä, joka näyttää olevan

kuin jumalien uhallä sytytetty ihmisneroa ylistämään.»

«Mutta sitten ei taaskaan tarvitse muuta kuin kerran joutua syrjäisempään nurkkaan, johonkin noista monista kahviloista, yksikseen pienen pöydän ääreen. Melu keskeltä näyttelykenttää tunkee tänne heikosti ja valo sieltä näkyy vaan heijastuksena puitten latvain yli. Täällä on ilotulitusta täälläkin, puitten oksilla kasvaa pyöreitä, punaisia lyhtyjä, niinkuin suuria kirsimarjoja ja tuon tuostakin syttyvät metsikköjen sisässä loistamaan bengaalitulet, valaisten milloin keltaisiksi, milloin sinisiksi lehvät, läheisten paviljongien seinät ja viherillä nurmikolla kävelevät ihmiset. Se on jotain maalaista, jotain kansanjuhlan tapaista kotona. Ja minussa alkaa kehittyä alakuloisuus ja uupumus ja mielenmuutos on valmis. Olen kyllästynyt kaikkeen, minkä olen nähnyt ja se ei tunnu nyt enää minkään arvoiselta. Tuo torni on hyödytön irvikuva ihmisten pyrinöistä ja kaikki nuo laitokset ovat suurten lasten leikkiä. Nuo kymmenet tuhannet, jotka tappelevat tuoleista «loistavien lähteittensä»

ympärillä, ovat ihmisparkoja, narreja. Katson heidän innostustaan melkein samalta kannalta, jolta pietisti tuomitsee maallisia huvituksia. Kaikki on katoovaista, muutamien kuukausien kuluttua ei tästä ole muuta jälellä kuin irvistävät rauniot. Ja sitäkö varten on pantu koko maailma liikkeelle. Nykyaika on humbuugia ja tämä on kaikista suurinta. Mutta minä tunnen kuitenkin, että arvosteluni olisi kokonaan toinen, jos *hän* olisi täällä, jos saisin häntä kulettaa kaikkialla, jos voisimme yhdessä katsella: silloin nauttisin, ihailisin ja olisin innostunut.»

«Kerran joudun näyttelyssä eräasen unkari-laiseen ravintolaan, jossa soittaa viuluorkesteri ja jossa tarjotaan alkuperäistä aron viiniä. Soitossa on etelämaisen auringon hehkua ja viinissä väärentämättömän rypäleen maku. Soitajat ovat kansallispuvuissa, ne ovat mustasilmäisiä miehiä, viikset rohkeasti kierrettyinä. Johtaja soittaa hänkin ja on soittaessaan seisoolaan. Hänen soittimensa nousee ja laskee intohimoisesti, vartalo notkahtelee vyötäisistä ja helmet hänen puvussaan välkkävät. Sil-

mänsä hehkuvat sähkön valossa ja ilveillen iskee hän kiihoittavia katseita milloin yhteen, milloin toiseen ympärillä istuvista naisista, jotka lennättävät tuon tuostakin lavalle kukkaiskimpun. Yleisö on koko ajan mukana, antautuu samoihin tunteihin, joita viulut tulkitsevat. Siellä täällä liikkuu käsi kalvosesta, jalkaterä ja pää käyvät soittajien tahdissa. Innostun minäkin, tunnun kevenevän ja mieleni käy hauskaksi. Mutta yhtäkkiä vaikenevat viulut ja soitto lakkaa. Kuuluu vaan jostain salin perältä rahain kilinää, joita palvelija laskee jonkin käteen. Johtajan soitin on pysähtynyt täydessä vauhdissaan, kärki on ylhäällä ja hänen kätensä korvan tasalla. Ja kun hänen siitä hitaasti, tuskin näkyvästi hivuttaa takaisin, niin on viulun mieliala muuttunut. Se on tullut surulliseksi, valittaa ensin ja itkee sitten niinkuin jotain äsken unohdettua ja yhtäkkiä mieleen johtunutta kaipausta. Soittajan kasvot ovat käyneet totisiksi, hänen katseensa kulkevat nyt yli ihmisten päitten seuraten linjaa, joka ehkä vie lyhtyyn tuolla ovella, mutta joka minusta näyttää harhaile-

van aavan aron yli, etäiseen taivaan rantaan,
jonne laskee hänen oman maansa ilta-aurinko:

Kaiu soitto, kaiu katkeraan,
Vetrihisin vesiin vaan,
Sointuas näin taannu suloiseks,
Taannu vienoks unihaaveheks.

«Siellä se on minullakin, loitolla täältä,
tuo Suomen surullinen taivaan ranta, pohja-
tuuli paneutuu juuri levolle, laineet lipattavat
purren laitaan, purjeet tuskin vetävät ja Anna
istuu kokassa, selin minuun, hyräillen hiukan.»

— — — — —
— — — — —

«Lopetin tähän eilen. En nyt tahdo pi-
temmältä kertoa näistä mielialojeni aina sa-
manlaisista vaihdoksista. Kun on kerran näh-
nyt yhden laineen, niin tietää, millainen on
toinenkin. Toisen kerran on niissä taivaan
tumma sini, toisen kerran vaahdon valkea
pärskehähdys. Sitä tekoaan tehden hyllyvät ne
aikansa, tylsyvät tylsymistään tuulen hei-
kessä ja siliävät sitten kokonaan.»

«Luulen, niin, olenpa melkein vakuutettu siitä, että tämä minunkin mieleni lainehtiminen lähestyy loppuaan. Olen alkanut työskennellä kirjastoissa enkä jouda enää niin paljon kuin alussa huomaamaan omaa itseäni. Ja toiseksi alkaa ympäristö, Pariisin taivas niin sanoakseni, uurtautua yhä syvemmälle mieleeni, tuoden mukanaan uusia haluja ja mielitekoja. Kun esimerkiksi kävelen iltasilla noilla suuurilla loistavilla bulevardeilla, jossa koko maailma kärkelee ja pitää soidintaan, huolettomana, iloisena ja kevytmielisenä, niin herää minussakin halu yhtyä seuraan. Mikä oikeastaan esittäisi minuakin kiinnittämästä käsipuoleeni tuollaista keveää, välkähtelevää katuperhosta, joka suhajaa silkissä ja sametissa ja melkein viattoman näköisenä nakkaa niskaa kaiken maailman ennakkoluuloille. Eiköhän tuollainen olento saisi unohtumaan entisyyttä, painumaan kiinni kaikkia haavoja? Eiköhän se saisi himmenemään vesileimaa, astumalla itse sen sijalle? Miksi en minäkin sekoitu yhteen mylläkkään, miks'en astu noihin kahviloihin, joissa mustat

knallit ja naisten vaaleat puvut sekoittuvat toisiinsa?»

«Niin mietin, mutta siinä minä nyt sittenkin olen semmoisena kuin olen. En poikkea mihinkään, vaan saavun aina samoja katuja myöten takaisin asuntooni; ollen tyytyväinen, että niin tein.»

— — — — —
— — — — —

Kirjettä kuoreen sovittaessani oli minulla se tunne, että puhe rakkauteni lopun lähestymisestä ei ollut aivan niin kuin olin sen kuvitellut. Kynän kulkiessa paperia oli se kyllä siltä näyttänyt minusta itsestänikin, mutta ris-teili tätä ajatusta toinenkin. En uskonut muuta kuin että se oli satunnainen mielentila, joka voi milloin hyvänsä muuttua toiseksi. Ja se muuttuikin niin pian, että samassa jo toivoin käyvän kirjeestäni selville juuri sen, jota olin luullut siinä salanneeni. Luettuaan kirjeeni sanoo Annan veli varmaankin äidilleen: «Näkee selvään, ett'ei hän vielä ole irti, vaan että hän rakastaa yhä.» Mitä ajattelee Anna? Veli varmaankin toimittaa sen hänenkin luet-

tavakseen? Ja jos hän sen siis lukee, minkä vaikutuksen on tekevä häneen kirjeeni?

Tuota miettiessäni alkoi minussa sarastaa toivo uudelleen. Säjje säikeeltään punoutui yksi mahdollisuus toisensa ympärille ja minä aloin kuvitella, että kirjeeni ehkä vielä voisi muuttaa kaikki. Kun oikein ajattelin, niin ei-hän Anna vielä tietänyt mitään tunteitteni syvyydestä. Se oli tullut kaikki niin äkkiarvaamatta hänen ylitsensä. Enhän ollut saanut puhua hänen kanssaan vakavasti ja totisesti. Lähtöni jälkeen oli hän ehkä alkanut miettiä ja ajatella minua lempeämmin. Rakastuneen raukkamaisuudella otin vielä lukuun hänessä heräävän säälin tunteen ja samalla myöskin — sitä en voinut salata itseltäni — äidin ja veljen vaikutuksen. Mutta kaikista ensin luotin minä omaan kirjeeseeni. Hän tulisi siitä näkemään, kuinka pohjattoman syvä rakkauteni on, kuinka minä kärsin ja kuinka olen onneton.

Oli niin omituista katsella sitä, kun se loikoi tuossa edessäni pöydällä. Kuori oli hienoa ranskalaista paperia. Se näytti kuin elä-

vän siinä, se oli kuin vaalea samettisiipinen poutaperhonen, joka liikahtamatta on kiinnit-
täytynyt yhteen kohti lehvän päälle. Se ei
värähdäkään, mutta jos lähestyt, niin lehahtaa
se lentoon.

En henno panna sitä taskuun rutistu-
maan. Annan olla sen siinä siksi kun olen
juonut olueni ja polttanut vielä yhden pape-
rossin. Biljaardipallot napsahtelevat toisessa
huoneessa. Rahastonhoitajanainen helistelee ho-
peitaan pulpettinsa takana. Peililaseilla pääl-
lystetyissä seinissä kuvastuu pitkät näköpiirit
kaasuvaloja. Lasioven läpi vilkkaa alituisesti
ulkoa bulevardilla käveleviä pareja ja kiittää
ohitse vaunuja ja hevosia.

Lähden pois. Pidän varovasti kirjettä hyp-
pysissäni ja kun kuulen sen putoavan laati-
kon pohjaan, niin säpsähdän. Alan sitten hil-
jalleen astella asfalttikäytävää myöten asun-
tooni päin. Kaikki kahvilat loistavat täydessä
tulessa, konserttisaleista kuuluu soittoa ja lau-
lua. Avautuvista ovista näen sinisen savun
läpi huoneitten perällä tanssivia naisia, puet-
tuja ainoastaan hienoon harsoon. Kiinnitän

kulkuani ja katson suoraan eteeni välttääkseni joka askeleella vastassani vainuavia naisia:

— Monsieur! Dites donc, monsieur! Voulez-vous, monsieur?

Minä pudistan heidät armottomasti pois käsipuolestani ja käännyn omalle kadulleni. Siellä on nyt rauhallista ja hiljaista. Puodit ovat kiinni ja ainoastaan kastanjien paistaja työskentelee vielä kolkassaan, rätisevän pannunsa ääressä. Ja edelläni kulkee, lyhtyä maassa viistättäen, chiffonier, kaiken roskan kerääjä, rätiläinen, tuo Pariisin yöllinen schakaali, joka selässään olevaan viilekevasuun heittää mitä löytää katuojasta muiden jäleltä.

Soitan, huudan nimeni ovenvartijalle ja kiipeen pieneen huoneeseni kuudennessa kerroksessa. Suljen ikkunan ja koetan tunkea näkemään läpi pimeyden. Koko Pariisi on siinä edessäni yön hämärässä. Minä en näe sitä nyt, mutta sähköillä valaistujen bulevardien kajastuksesta ja eri haaroilla tuikkavista tulista aavistan minä sen suuruuden. Ei kuulu hiiskahdustakaan lähimmästä ympäristöstä. Mutta tuolla etäämpänä on alituinen uhkaava ääni,

niinkuin nousisi se kaukaisesta koskesta, jonka kohina illan tullen kuuluu metsän sisästä mäkikyliin. Siellä sohisee, välistä paukkuu, kirahtaa ja ulvahtelee, niinkuin ahdistaisi sitä alinomainen tuska. Kuulen joka ilta samat äänet, mutta en osaa selittää niiden tulopaikkaa. Toiset äänet luulen kuitenkin tuntevani. Tuo on juna, joka vinkuu tullessaan lähimmäiselle asemalle. Nuo ovat ihmisten huutoja. Joku laulaa.

Kauvan, kauvan, toiselle puolen puoliyön olen valveella. Unohdan missä olen, ja kuvailen olevani kotona, isäni talossa, vanhassa yliskammarissani korkealla mäellä, jossa ennen muinoin istuin yökaudet kirjani ääressä ja varustauduin tutkinnoihini kiirettä pitämättä. Mieleni oli täynnä haaveita ja tulevaisuuden toiveita. Minä rakastin ja luulin olevani rakastettu. Ikkunastani oli avara näköala, niinkuin tästäkin, yli metsämaiseman, ja minulla oli omat tulinaapurini toisten mäkien huipuilla. Talossa oli käyty levolle, viimeiset askeleet vajenneet. Mutta korpi ei ole lakannut liikku-

masta. Se valvoi läpi yön, sillä oli aina sama hiljainen huminansa ja samat yölliset äänet.

Riisuudun ja laskeun levolle. Unen horroksiin mennessen alkaa minusta näyttää, että tuo musta tuolla ikkunan alla on metsä ja että se on vaan kotoinen korpi, joka kohisee.

Kaikki aika, mikä on näiden kahden hetken välillä, tuntuu kadonneen. Olen sama *nyt* kuin olin *silloin*. Harrastusteni määränä näen samat säilyneet toiveet ja varmana mahdollisuutena uneksin tulevaisuutta, kotia ja onnea. Enkä enää usko, että olisi perää siinä pelossani, että olisin tuomittu elämään yksin, viettämään kaiken ikäni ilottomia päiviä.

V.

Elän useita viikkoja samassa rauhallisessa mielentilassa. Elämäni on tullut uusi ylläpitäjä, jotenkin todennäköinen toivo. Uskon yhä enemmän mahdolliseksi kirjeeni vaikutuksen. Ne päivät, jolloin en vielä voi vastausta odottaa, ovat milt'ei onnelliset. Minä tiedän, että nyt se siellä menee, että se on oleva loppullinen käännekohta, viimeinen koetus ja että sitten en voi enää mitään. Ja minä vaivun sen johdosta fatalistin tyyneen rauhaan.

Työni, johon olen päässyt todenteolla käsiiksi, sujuu kuin koneen käynti ja minä viettän melkein kaiken aikani kansalliskirjastossa. Siellä vallitseva kirkon hiljaisuus, ylhäältä katon rajasta tuleva valo, aina tasainen ja suloinen lämmin, nuo totisen näköiset tiedemiehet, miettivät kasvot, ajatuksista rypistyneet otsat

ja harmaantuneet hiukset — ne kaikki valavat minuun rauhaa ja mielen tyyneyttä, eikä epätoivo pääse ulomma omaa piiloaan. Kävi-hän, miten kävikään, ajattelen minä, minun täytyy tyytyä. Elämäni kai tulee olemaan tasaista taivaltamista, tosin ilman erityistä iloa, mutta samalla ehkä myöskin ilman kalvavaa ikävyyttä. Ja minusta näyttää, että olen laskeutunut elämäni mäkisiltä mailta sen alangoille.

Se on kuitenkin tuo vielä kokonaan sammumaton toivo ja odotus, joka oikeastaan on luonut minuun tämän rauhan. Sillä kuta pitemmältä kuluu aikaa siitä kuin kirjeen lähetin, sitä levottomammaksi ja hermostuneemmaksi minä tulen. Kun on mennyt kaksi viikkoa eikä vielääkään vastausta kuulu, ovat päiväni pilalla. Usein laiminlyön menemästä kirjastoon enkä voi poistua asunnostani, ennenkun kirjeen kulettaja on tehnyt kierroksensa noin kello kolmen tienoossa. Ja jos joskus sen teenkin, niin voin yhtäkkiä heittää kaikki ja palata tuullessa, sateessa ja liassa kesken kiireen asuntooni.

Tullessani seisoo ovenvartija tavallisesti huoneensa edustalla ja katselee aikansa kuluksi liikettä kadulla. Jo kaukaa koetan hänen kasvoistaan lukea, onko hänellä minulle mitään. Jos olisi, hän peräytyisi kammioonsa, minut nähtyään. Mutta ehkä hän ei muista, ja ehkä hänellä on kuitenkin. Tervehdin häntä ystävällisimmällä äänelläni. Hän vastaa yhtä ystävällisesti, väistyy kohtelijaasti ja minä sujahdan hänen sivuitsensa. Mutta hän ei tule jälessäni. Pyyhin jalkojani kauvemmin kuin olisi tarpeellista. Nousen kaksi kolme rappua. En voi jatkaa. Minun täytyy saada varmuus. Ilman sitä en voi toimittaa mitään huoneesani. Koko päivä on menevä pilalle. Minun täytyy häneltä kysyä.

— Rien, monsieur, rien !

Joka päivä sama vastaus, ja sama sydäntä repivä sorahdus hänen ärrässään, josta hän ei aavistakaan, kuinka kipeästi se koskee. Hän on hyväntahtoinen vanha nainen, aina ystävällinen ja aina kohtelijas. Mutta kuitenkin minä välistä epäilen häntä joistain salaisista vehkeistä. Kuka tietää, eikö hän ehkä ole kir-

jettäni tahallaan piilottanut. Ehkä vähäksyy hän saamiaan juomarahoja eikä anna. Ja sopivassa tilaisuudessa pistän minä viisi francia hänen kouraansa.

Mutta kirjettä ei kuulu. Aina vaan sama vastaus:

— Rien monsieur, rien.

Eräänä päivänä tulen aamiaista syömästä. Olen lakannut odottamasta enkä välitä enää kysyä sen enempää. Olen jo' nousemassa rappuja, kun oven vartija yhtäkkiä huutaa jälkeeni:

— Voilà une lettre pour monsieur!

Se on Annalta! säpsähdän minä nähdessäni päällekirjoituksen. Voisiko se olla mahdollista? Mitä se merkitsee? Ja se ajatus kiidättää minut kiertoportaita myöten muutamissa harppauksissa ylös kuudenteen kerrokseen. Olen menehtymäisilläni hengästyksestä enkä tahdo saada pyörtymykseltä avainta reikään. Kun vihdoinkin saan auki kirjeen kuoren, jonka mukana repiää osa itse kirjeestäkin, näen, että se on veljeltä. Ja kuorta tarkemmin tutkituani onkin osoite äidin käsialaa.

En tahdo päästä ryhtyneeksi lukemaan kirjettä. Minä puoleksi toivon, ett'ei se olisi ollenkaan tullut. Sillä minä pelkään, että se on kokonaan suistava minut rauhalliselta radaltani. Häilyvä odotustila on sittenkin parempi kuin kokonaan kaatunut toivo. Nyt kun kerran olen saanut kirjeen, voisin lykätä sen lukemisen huomiseksi, toistaiseksi.

Mitenkä on siihen tullut tuohon kuorelle äidin päällekirjoitus.? Vaan se on kai selitettävä siten, että veli tapansa mukaan on laiminlyönyt lähettämästä kirjeensä illalla. Hän herää aamulla, mutta ei viitsi nousta ja äiti toimittaa kirjeen postiin. Sillä lailla lienee siihen tullut hänen käsialansa, joka on jotenkin yhdenlainen kuin hänen tyttärensä.

Mutta täytyyhän minun vihdoin se lukea. Ja ehkei siinä ole mitään koko asiasta.

Veli kirjoittaa toivovansa, ett'en pane pahakseni, jos hän on näyttänyt kirjeen äidille ja Annalle. Äidillä oli ollut minua kovasti sääli. Anna oli luettuaan antanut sen takaisin mitään virkkamatta eikä siitä oltu hänen kanssaan sen enempää keskusteltu. «Varmaankin haluttaisi

sinua tietää, minkä vaikutuksen se on häneen tehnyt ja mielelläni sinulle siitä kertoisin, jos itse tietäisin jotain. Luulen kuitenkin, ett'et ole mitään kadottanut, joshan et voittanutkaan. — — Muuten ne naiset yleensä ovat sellaisia, ettei heidän mieltään milloinkaan oikein tiedä. Ja sanoakseni sinulle kaikki, mitä täällä on tapahtunut, niin on Annalla ihailijansa. Tietysti ylioppilas, nuori nokka. On tutustuttu suomalaisella seuralla, saatettu kotiin teatterista, harjoitettu ja tanssittu yhdessä pukutansseja ja pidetty serenaadeja kuutamoisina pakkaisöinä. Tietysti ollaan siitä mielissään. Hänen «tunteistaan» en tosin tiedä, kuinka syviä ne mahdollisesti lienevät. Siitä voi tulla kihlaus, mutta yhtä luultavaa on, ettei tule mitään.»

«Ehkä en oikein osaa asettua kannallesi, mutta näin meidän kesken puhuen kummastuttaa minua hiukan, että otat rakkautesi *häneen* niin kovin totisesti ja n. s. rakkaasti. Tunteesi yleensä semmoisinaan kyllä käsitän. Ne ovat sitä yleistä kaipausta ja ikävää, jota meidän ijällämme on niin vaikea, melkein mahdoton

kantaa. Se ajaa meitä hakemaan hellyyttä ja kiintymistä ainoana elämisen mahdollisuutena. Ja kuta kiivaammin tuntee ajan luistavan jalkainsa alta sitä kiihkeämmäksi tulee halu hyppätä pois jollekin kiinteälle kivelle. Mutta vaikka Anna nyt kyllä on hyvä tyttö, ehkä parhaimpiakin mitä nykyään tunnen, niin ei hän nyt kuitenkaan ole ainoa maailmassa. En usko ollenkaan, että hukka sinut perii, vaikk' et häntä saisikaan. Sinä sanot, että tällainen vanhanpojan rakkaus on ensimmäisen rakkauden kaltainen. Mutta yhtäläisyys ilmaantuu siinäkin, että kummankin kuvailee samalla myöskin viimeiseksi. Ne eivät sitä sentään ole kumpikaan. Jonain päivänä kohtaat toisen yhtä mukavan ja ehkä vielä mukavammankin. Meidän kehityskannallamme olevien miesten täytyy aina tinkiä vaatimuksistamme ja kun sen teemme, niin on meille kyllä vielä naisia jällellä maailmassa.»

«Mitä minuun itseeni tulee, niin olen jo purjehtimaisillani perheellisen onnen — talvisatamaan. Ajattele, mies, että olen ollut jo muutamia päiviä kihloissa. Hänen nimensä on

Helmi, kauppiaan tytär Oulusta, ei emansipeerattu, ei erittäin oppinut, valkotukka, vahvavartaloinen, terveruumiinen, käytännöllinen pohjolainen, ei käy jatko-opistossa eikä aijo ylioppilaaksi, vaan on taitava käsitöissä ja on tullut tänne talouskouluun. Tarkka silmäni huomannut hänen pitkän lettinsä suomalaisella seuralla, antanut esitellä itseni ja tanssinut fransesin. Kuten tiedät olen minä kovin intressantti hienoine viiksineni ja hiukan blaseerautine ulkomuotoineni. Lyönyt laudalta kaikki poikanulikat. Hän keksii kohta rakastua minuun, joka tulee pian tietooni Annan kautta, jonka kanssa hän yht'äkkiä on tullut erinomaisen hyväksi ystäväksi. Hän kutsutaan meille, hän laulaa hiukan ja minä säestän. Minä saatan häntä kotiin j. n. e. Sanalla sanoen, nuo yksityiskohdat ovat aina samat, monesti ennen eletyt eikä niistä tällä kertaa sen enempää. Ei ole tietysti puhettakaan minun puoleltani siitä, mitä ennen ymmärsin rakkaudella. Se oli ja meni *hänen* kanssaan. Mutta mistäpä me, hyvä ystävä, löytänemme niitä suuria ja syviä naisia, joiden haavek-

simme täydellisesti voivan meitä tyydyttää ja ymmärtää. Kun tulee joskus tarvis jotain hienompaa henkistä seuraa, tuota n. s. sielujen sympatiiaa, niin menen toverien seuraan, vaihdan (tuutingin ääressä) heidän kanssaan mieli-piteitä ja palaan sitten rauhalliseen kotiini, jossa kaikki on hyvässä järjestyksessä ja jossa minua ympäröi mukavuus ja hellyys.»

«Muuten olen varma, ett'ei hänellä tule olemaan mitään valittamista. Minä olen oleva hyvä isä hänen lapsilleen, joita kaipaen, ja uskollinen aviomies hänelle itselleen. Se ei olekaan vaikea. Minä niinkuin sinäkin olen soittanut läpi kaikki tunne-elämän monimutkaiset melodiat ja luulen, että nyt tyydyn siihen yksinkertaiseen säveleeseen, jonka ynnisyttämistä loppuelämäni tulee olemaan — «kotoisen lieden ääressä.» Minä kaipaen rauhaa, häiritsemätöntä ja hermoja viihdyttävää. — Oblomoff! sanot sinä. Niin juuri, tavallaan Oblomoff. Siihen suuntaan olen *minä* kehittynyt.»

«Ja koettaisit sinäkin kehittyä samaan suuntaan. Heittäisit hiiteen nuo huolesi. Ei maksa vaivaa kulkea kaikkea ikäänsä kuu-

tamohaaveilijana. Ei varsinkaan Pariisissa, pienen suomalaisen kaunottaren takia. Sinun sijassasi menisin minä virran mukana, kun kerran olen rannalla. Irroita purtesi, laske koskia, kun niitä on! Kun et ihan pahasti pidä perää, ja siitähän ei enää meidän ijälämme ole suurta pelkoa, niin suilut hiljalleen elämäsi suvantoon. Minä olen siellä jo odottamassa, ja kokastan venheesi järkevien naimisten rantateloille. Jos ei Anna huoli sinusta, joka sekään ei ole sanottu, niin sitä parempi hänelle. Minä koetan ainakin tehdä parastani ja samaa mieltä näyttää olevan äitikin. Ehkä siinä suhteessa kaikki järjestyy hyvin, mutta jos ei järjestyisi, niin voit olla vakuutettu, että tulevan eukkoni kanssa — joka muuten lähettää sinulle terveisensä — haemme ja löydämme sinulle jonkun uskollisen ja hyvän pappilan mamsselin, joka ei ole rikkiviisas eikä «etevä», mutta luonnollisella ymmärryksellä varustettu.» — — — — —

Kirje vaikuttaa minuun hyvästi. Ei siihen nähden, että olisin hyväksynyt ystäväni teo-

riiat ja hänen katsantotapansa avioliitosta. Mutta kirje jättää minut riippumaan vielä yhdestä toivon säikeestä, vaikkakin hienosta. Olen tyytyväinen siitä, ett'ei sentään kaikki vielä ole lopullisesti ratkaistu. Antaudun uudella innolla työhöni. Elän erakkoelämätä ja kokonaan kajahtaa korvieni ohitse ystäväni kehottus heittäymään elämään. Nyt, jos koskaan, tahdon olla ihanteilleni uskollinen, käydä periaatteitani toteuttamaan.

VI.

On joulun aattoilta. Kello on viiden vaiheilla. Paksu harmaa pilvimöhkäle on kohonnut pois lännen ja pohjoisen puolelta ja jättänyt näköpiiriin kirkkaan, yhä laajenevan juovan puhdasta taivasta, joka näyttää aikovan kokonaan selvitä poutaan. Ilta-aurinko pääsee näkyviin ja paistaa, tullen yli koko Pariisin, suureen huoneeseni. Sen valo on keltanen ja kylmä ja lasiruutujen kuva vuoteeni yläpuolella seinässä on niin pettävän kotoinen. Se muistuttaa Suomea, noita talvisia jouluiltoja siellä kaukana, kun yliskammarini ikkunasta katselin lumista maisemaa, jossa kolkon kuusikon taaksi laskeutui viluisen näköinen aurin gon terä.

Kuulen ajatuksissani keveitä tassuttelevia askeleita, oven takana supatetaan salamyhkäi-

sesti, tartutaan epävarmasti avaimeen ja sisään työntäytyy jono veliä ja sisaria, joista pisin tuskin ulottuu lukkoa kiinni vääntämään. He ovat tulleet kuluttamaan luonani iltapäivää, joka hämärän tuloa ja joulukuusen sytyttämistä odottaessa on niin tukalan pitkä. On kaikki leikit leikittynä, on pusattu uuvuksiin asti piilosilla ja sokkosilla, ryömittä pöytien ja sänkyjen alukset, ja kuitenkin on vielä vietettävänä monta tuntia, ennenkun aukiaa ovi suureen saliin. Ei tiedetä, mitä tehdä, kaikki leikit jäävät sikseen, ei jakseta enää jatkaa, kädet kupeella riipuksissa huoataan tätä yhteistä epätoivoa eikä tule pyyhityksi hikihelmiäkään otsalta ja nenän päästä.

Mutta sitten muistetaan, että vinnillä on vanhin veli, ainoa turva tässä äärettömän suuressa surussa. Hän osaa huvitella, hän saa ajan kulumaan, kun vaan tahtoo. Hän heittäytyy selälleen sänkyyn, miehissä sytytetään hänen pitkä piippunsa ja kiivetään mikä millekin puolelle. Huoneessa vaeltaa sinisiä savupilviä ja hän kertoo »juttuja», joita henkeä pidätellen kuunnellaan. Eikä huomata, kuinka

ikkunan kuva katoaa, kuinka hämy laskeutuu huonekalujen päälle, kuinka ei enää eroita, mitä on pöydällä, mitä nurkassa, missä ovat toisten nenät, suut ja silmät. Ainoastaan tuon tuostakin lauseiden lomalla rätäjää piipun koppa ja tuikahtaa sen suusta tupakan hiillos. — »Kerro vielä! kerro vielä! — Entäs sitten? mitenkäs sitten kävi?»

Ei muisteta enää joulua, ei kuusta. Ei ennenkun kuuluu yhtäkkiä alakerrasta oven avaus ja sisaren ääni huutaa ylös kumisevaan vinniin: »Lapset ho-ooi!... Jo saapi tu-u-uulla!» Sänky alkaa kuohua päitä ja jalkoja, piipun kopasta lentää lattialle tulinen tupakin poro, tuoli kaadetaan kumoon, ovi jääpi selkoselälleen ja ennenkun minä ennätän sitä sulkemaan, ollaan jo alhaalla rappuisissa ja vimmatusti paiskataan alaovi lukkoon. — Itse pukeudun minä sitten puhtaisiin kauluksiin juhlan kunniaksi ja laskeudun vähän päästä alas minäkin.

Ne olivat aikoja nekin, kauvan sitten olleita ja menneitä. Vanhemmat ovat kuolleet, sisaret ja veljet siroittuneet maailmalle ja kuka asuneekaankin nyt entisessä yliskammarissani.

On sentään omituinen jylhä autiuden vielihätys tuossa, että nyt on taas joulukuukuu, mutta ei ketään, jonka kanssa sen viettäisin, ei muuta kuin tuo suunnaton maailman kaupunki miljoonine asukkaineen, joista ei yksikään minua tunne enkä minä heistä ainoatakaan. Valmistaudun kuitenkin jonkunlaisella mielihyvällä harhailemaan yksin tänä iltana.

Katsellen ikkunastani ja muistellen milloin mitäkin tapahtumaa entisestä elämästäni, puukeudun minä verkalleen. Paneudun puhtaisiin paitoihin, vasta kiilloitettuihin kauluksiin ja mansetteihin, sovitan kravatin huolellisesti sijoilleen ja otan kotelostani korkean silkkihattuni, sivellen sen nukkaa samettisella sualla. Hansikkaat käteen ja hopeapäinen kävelykeppi kouraan.

Ilma on kirkas ja kylmäkö. Laskeudun suoraa päätä suurille bulevardeille. Tavallista virkeämmin tulvailee nyt väkijoukko kaduilla. Naisten askeleet ja liikkeet näyttävät entistä notkeammilta ja miesten käynti on rivakkaa ja voimakasta. Melu kuuluu kirkkaasti kuin kosken kuohu seesteisellä säällä ja ajurien ruos-

kat läiskävät iloisesti, ikäänkuin leikkiä lyöden. Pienet keveät vaunut ja heidän hevosensa kipakat kavion iskut takovat katukiviä kuin naulahamarit tehtaassa, samalla kuin mahdottoman suuret kuormavaunut, niin korkeat kuin huoneet ja niiden edessä hevoset, isot kuin elefantit, saavat aikaan jyskeen, joka muistuttaa suuren jukavasaran jyhmähtelevää käyntiä. Ja siitä syntyy yksi ainoa iso ääni, joka alkaa rattaiden rytinästä, ottaa vauhtia kavioiden kalkkeesta, kimpoo kirkaisten taivaalle veturien vihellysten mukana, saa kuin säkeniä itseensä ruoskien läiskähdyksistä ja kohoo ylös kahden katuseinän välitse paksuna, mahtavana pauhuna. Joskus sattuu esteitä eteen, tie tukkeutuu, ja niin tulvii tämä huokuva ja huutava vuoksi yli äyräittänsä, tunkee takaisin ja läheisetkin kadut kuohuvat seisottuneita ajopelejä, hevosten päitä ja miesten mustia lakkeja. Kunnes ruhka taas selviää ja rynnätään eteenpäin enennetyllä vauhdilla, voimalla ja melulla.

Mutta suurilla bulevardeilla, jonne vähitellen pujottelen, on melu kadonnut. Vaunut

ovat solahtaneet puiselle pinnalle ja hupsahtaneet äänettöminä liukumaan; pyörä ei hiiskahdakaan kierähtäessään ja kuuluu ainoastaan kavioiden tumma ääni, niinkuin olisi hevosilla villanen sukka jalassa. Tässä hiljaisuudessa on kuitenkin vapisuttava kiihko. Jokaisen hermon pää teroittuu ja jokainen jäsen pinnistyy varuilleen niinkuin tehtaassa, jossa huimaratas mennä karmasee salavihaisesti vonkuen ja liukkaat kautsukkiremelit kiertävät suristen akselistä akseliin. Ei ole enää yksityisiä hevosia eikä yksityisiä ajopelejä. Kahden puolen katua toinen toisaalle sujuen on olemassa vaan yksi ainoa jono, jonka päätä ei näy.

Vaikka on vielä jotenkin valoisa, ovat tulet jo sytytetty sisällä puodeissa, makasiineissa ja kahviloissa. Ovet avautuvat ja sulkeutuvat lakkaamatta ja niiden täydeltä ikäänkuin höyrähtää ihmisääniä, melua ja kiireistä hommaa ulos raittiisen ilmaan. Kultaseppien ikkunat kiiluvat kalleuksia, sormukset, rannerenkaat, kellot, rintakoristeet, kynttiläjalat ja lamput kasvavat moninkertaisiksi, heijastellen kuvastimesta kuvastimeen. Silkkitavarat hehku-

vat sähkötulien alla, joita terästetään lasisärmiöiden avulla. Suuret basaarit ovat ahdetut laesta lattiaan ainoastaan leikkikaluilla. Kirjakaupoista vuotavat kirjat ja paperit kuin laava-
virrat katukäytävälle. Paitamyymälät ovat kuin lumilinnuja, joissa niotostaa valkeita kauluksia, liinaa, pellavata ja palttinaa.

Ne ovat nyt kaikki täynnä ostavaa yleisöä. Edelläni kulkee äiti kahden pienen tyttänsä kanssa. Minä seuraan heitä ikkunasta ikkunaan, ovelta ovelle ja seisotun heidän kanssaan katselemaan. Äiti on pakoitettu yhtämittaa ostamaan jotain pienokaistensa sormenosoitusten mukaan. Kääryillä sälytettyinä kaikki kolme astuvat he viimein ovesta sisään, joka arva-
tenkin on heidän asuntonsa ja kohoavat rappuja ylös, joista kuuluu kadulle saakka, minun seistessäni ovella, kaiku lapsien iloisesta naurusta.

Jo syttyvät sähköpallot keskellä bulevardia ja kahden puolen katukäytävien partaalla palavat tummempina kaasulyhdyt. Mutta päivän viimeinen heijastus voittaa vielä heidän valonsa ja ne näyttävät silmiltä, jotka ovat huijanneet eivätkä vielä tottuneet näkemään.

Joudun kahvilaan, jonka lasit ovat värillisillä kuvilla koristetut, niinkuin keskiaikaisessa kirkossa. Ovessa kohtaa minua melkein kodikas henkäys. Teräksinen kamiini keskellä lattiaa levittää herttaista lämmintä ympärilleen. Palvelija kiiruhtaa ottamaan haltuunsa päällystakkia ja keppiä. Hän osoittaa minulle mukavan sijan sohvalla ikkunan edessä ja tuo tuoreimman iltalehden luettavakseni.

Tilaan absinttiä, tuota unhotuksen ja haaveitten juomaa, jolla on se voima, että se vetää hiljaa yhden hunnun toisensa perästä silmien eteen. Sähköpallot tuolla ulkona ovat jo päivän valosta voitolla, niillä on nyt lämpimämpi loisto ja on niinkuin levittäisivät ne sinistä samettiutua ympärilleen. Omnibusvaunut, suuret vaaleat hevoset, tulipunaiset ilmoitustaulut myllästävät ikkunain ohitse. Punaista, sinistä ja valkoista sekaantuu yhteen ja se sekoitus on alituisessa liikkeessä. Mutta sanomalehtikioski ei liiku, ei myöskään musta bulevardin puu eikä kaasulyhdyn pylvä.

Minulla olisi sanomalehtikin, mutta en viitsi sitä lukea. Miksi en ole tullut ennen

iltojani haaveksimaan tänne, tämän vilisevän virran partaalle . . niin, todellakin virran partaalle . . tähän satumaiseen ritarilinnaan . . .

Mutta tuolla ylempänä, kaariutuen mustan huonerivin yli, on kirkas, kuulakka taivas. Illan rusko ei vielä ole kokonaan sammunut. Se on kalpea ja kylmä, painuen bulevardin näköpiirin perille ja tullen selkeämmäksi aletessaan. Mutta minulta se ei pääty vielä sinne, se jatkuu suurena kaariutuvana taivaan lakena pohjoista kohti, yhä etemmä ja etemmä. Ja kuta pohjoisemmaksi se tulee, merien poikki ja vuorten yli, sitä kylmemmäksi se käy ja tähdet syttyvät siinä tuikkamaan. Siellä Suomessa, siellä se nyt parhaallaan luopi paukkuvan pakkasen. Lumen se puree kuivaksi ja kitiseväksi ja nurkissa natajaa. Helsingin esplanaadin puut ovat valkeina härmästä, telefonilangat riippuvat paksuina ja huuruisina, piipuista kohoo valkeat savukiemurat ja ajurien tiuvut kilisevät . . .

Kuka on tuo, joka kulkee keikutellen siellä, tuuhea booa heilahdellen alapuolelle polvia? Posket punottavat, kun hän hetkeksi seisottuu

valaistun ikkunan eteen ja silmän ripset ovat huurussa. Tuo hieno, kylmä hiviä . . jos saisi koskettaa sitä huulellaan. . .

Ja enköhän kerran vielä saakin. Minä olen siitä varma, minä en hätäile enkä huolehdi. Minä odotan aikaani. Minä olen kerran löytävä onneni minäkin.

Tuo hienosti tuoksuva absinttiko sen tehnee. . . mutta mieleni väreet ovat yht'äkkiä muuttuneet. Minulle ei ole enää tämä elämä eikä tämä Pariisi entisensä näköinen. Minussa kuohahtaa ilo ja mieleni herahdaa hyväksi. En ole ennen ymmärtänyt näitä oikein arvostella. Olen pelännyt tätä kaupunkia satapäiseksi pedoksi ja tähän onkin hellä kaupunkitar, lempeäsilmäinen ja hienohiviä. Joka tarjoutuu tarttumaan kaulaasi, on valmis hyväilemään ja tuudittamaan ja silkillä sivelemään.

Ulos taas takaisin kadulle. Ja minusta näyttää täällä nyt jokapaikasta kuohuvan kiihkoa, tulista tunnetta ja elämän iloa, niinkuin kuumista maanalaisista lähteistä. Vuosisatain kehitys suihkuu täällä ylös ilmaan kaikkialta

ja laskeutuu kuin hienona sateena ympäristöön, tuorestuttaen ja virvoittaen joka paikan. Ja huippu siitä kaikesta, tuo joka hetki vaihteleva vaahtokimppu, se on tuo kaikkialla vastaan tuleva pariisitar, keveä kärppä, vilkasliikkeinen orava. Hän on suloinen kuin lapsi ja arvokas kuin kuningatar. Mikä mesisulous hänen liikkeissään ja haastelussaan! Mikä jännähtelevä notkeus hänen astunnassaan! Kuinka hän mahtaa osata rakastaa ja hyväillä ja antautua sen omaksi, joka on hänet voittanut.

Minä alan ymmärtää ranskalaisen mieltymyksen tähän hänen pääkaupunkiinsa. Minä käsitän hänen isänmaan ikävänsä, niinpiankun hän ei näe näitä suuria väririkkaita bulevardejaan, kahvilain valaistuja ikkunoita, omnibusvaunujen ohikulkua, tunne jalkainsa alla tätä keveästi astuttavaa asfalttia ja kuule sanomalehtimyyjään huutoa. Käsitän niin hyvin, kuinka hän voi tuntikaudet vaeltaa tällä lailla edes ja takaisin ja kuvailla olevansa koko maailman keskipisteessä.

Enköhän voisi minäkin sulautua ja tottua tähän lopuksi ikääni? Onhan se kaunis se

Suomi ja sen taivaanranta herättää niin vie-
noja ja puhtaita tunteita. Mutta ne ovat niin
laimeita, niin heikkoja. Siellä on kyllä kesä-
yön kirkkaus, mutta ilmassa liikkuu aina
nuo kylmät, jäähdyttävät juovakkeet, joita huo-
kuvat roudasta sulamattomat suot.

Siell' varjot on niin viileät
All' leppäin, koivujen,
Ja lehdet kullan kiiltävät
Ja laine vilpoinen.

Kuink' autuus siell' on armahin
Kultaansa armastaa,
Sielt' uskoisuus on syntyisin
Ja sinne halajaa.

Mutta täällä on hehkua, virkeätä liikettä
ja täyteläistä elämää. Täällä voisi käydä nuo-
resta vielä vanhoillaankin, nuortua uudelleen
ja nauttia elämästään kauvemmin kuin muu-
alla.

Johtuu taas Anna mieleeni ja hänen vel-
jensä antamat neuvot. Ja minä arvelen, puo-
littain kysyn itseltäni, minkä vaikutuksen hän

tekisi minuun nyt, jos hänet näkisin täällä, tuossa kadulla, noiden toisten rinnalla. Olisiko mahdollista, ett'ei hän ehkä olisikaan minulle se, miksi olin häntä pitkin aikaani kuvaillut? Vaan kenties laimeampi, vähäpätöisempi? — Ja olisiko veli ehkä ollutkin oikeassa?

En ajattele sitä sen enempää. Harhailen suuren ooperan editse, käännyn alas Avenue de l'opera'a pitkin ja ohi Theatre Français'n. Siitä Louvren holvien alatse ikivanhaan kuningasten linnan pihaan, jonka keskellä on rautainen pylväs, korkea kuin juhleriuku ja kahden poikkipuun nenässä riippuu suuret pyöreät sähkölamput levittäen haaveellista valoa. Käyn siltaa myöten Seinen poikki ja seisotun hetkeksi seuraamaan noita pieniä höyryvenheitä, joiden punaset kokkalyhdyt kuvastuvat veteen kuin tuulaastulet.

Olen kokonaan haihduksissa omista huolitani. Minulla on yksi noita harvinaisia, täydellisen tyynen mielen päiviä, jolloin ei ajattele muuta kuin hetkellistä olemassa oloaan. Usein on minulle sattunut, että kun sellaisten päiväin iltoina olen saapunut kotiini, on ollut

sähkösanoma pöydälläni tai kirje odottamassa. Paha aavistus säpsähyttää hetikohta mieltä ja kun on vapisevalla kädellä rikkonut sinetin, niin saa lukea jotain, jota ei pitkään aikaan ole muistanut, jota kenties on pelännyt tulevaksi, mutta joka jo oli kokonaan unohtunut. Ja tällaiset hetket voivat kuitenkin olla suurimpia käännekohtia elämässä.

Syötyäni Duvalin ravintolassa Seinen vasemmalla rannalla, palaan takaisin samoja teitä ja pistäyn mennessäni Regence'n kahvilaan, silmäilläkseni siellä ohimennen suomalaisia sanomalehtiä.

Tapaan tutun kahvilan melkein tyhjänä. Palvelijat seisovat joutilaina ja biljaardit vaikeenevat peittojensa alla. Tavalliset kahvilassa istujat ovat tietysti kotonaan, perheissään. Sillä jokainen, jolla vaan on ystävää tai tuttavaa, on liittynyt hänen seuraansa täksi illaksi. Ainoastaan joitakuita vanhoja herroja istuu sanomalehtiä lukien ja piippua poltellen. Kenties ovat he ulkomaalaisia, kenties sellaisia, joilla on kahvila ainoa koti, niinkuin minullakin.

Vähän matkaa minusta, toisessa päässä samaa pöytää, on eräs nuorempikin mies. Hän oli siinä jo minun tullessani. Hän on juonut kahvinsa ja näyttää odottavan. On levoton ja katselee tuon tuostakin kelloaan. Sovittu aika on nähtävästi jo ohitse. Hän malttaa kuitenkin vielä mielensä ja laittaa itselleen paperossin. Hetken kuluttua näen lasisen oven läpi naisen, joka kadun poikki kiiruhtaa ohi ajavan omnibus'en editse ja juoksee suoraan tänne päin. Nyt huomaa hänet herrakin, hän ilostuu ja kilistää kyypparia maksaakseen. Nainen pujahtaa ovesta sisään ja tulee suoraan hänen luokseen. Ne vähän väittelevät, selittävät, ymmärtävät toisensa ja menevät käsi-kädessä ulos.

Kuvaile, että olisi sinullakin joku, jota odottaisit noin. Ajattele, että se olisi *hän*, että häntä juuri nyt odottaisit. Sivulleen katso-matta kulkisi hän nopein askelin bulevardia pitkin, kääntyisi tänne päin ooperan kohdalla. Nyt hän olisi jo tuolla puolen tuota aukeata pikkutoria, Place du Theatre Français'ta. Odottaa vaunujen ohimenoa, yli päästäkseen. Minä

en näe häntä, hän on tuon suihkulähteen takana . . .

— Iltaa, täälläkö sinäkin istut yksiksesi?

Se, joka laskee kätensä olkapäälleni, on eräs tuttava suomalainen, jonka olen täällä joskus tavannut.

— Jahah, vai niin? No mitä sinulle kuuluu?

Hänen seuransa ei minua juuri erittäin huvita eikä hänelle kuulu juuri mitään erityistä. Ei hän tiedä juuri enempää kuin minkä sanomalehdetkin tietävät, että siellä kotona on uhkaavat ajat ja että aijotaan viedä omat postimerkit ja oma raha. Se on tietysti surullista ja me pudistamme päätämme ja huokaamme molemmat. Hänen kertomuksensa muistuttavat minulle myös, että siellä on suomenmielisiä ja ruotsinmielisiä, jotka tätä nykyä taistelevat viroista. Hän on suomenmielinen ja ruotsinmieliset vehkeilevät häntä vastaan.

Meillä ei ole juuri mitään sen enempää yhteistä ja me eroamme toisistamme sanomalehtemme taaksi kumpikin.

— Vai niin, katsos sitä! sanoo hän yhtäkkiä. Ne vaan kihlautuvat siellä kotona.

— Kuka on kihloissa? kysyn minä keskeyttämättä lukemistani.

Hän ojentaa minulle sanomalehden, josta luen ensimmäiseltä sivulta suurilla kirjaimilla ilmoituksen:

Kihloissa:

Anna Hjelm.
Toivo Rautio.

— Oo, vai niin, kuulen minä äänen sanovan.

— Sinä olit tuttu Hjelmin perheessä, kuka on tuo Toivo Rautio? onko hän niitä Pohjanmaan Rautioita?

— En minä häntä tunne.

— Pianpa se tyttö tarttuikin. Minä en tosin tuntenut häntä muuta kuin ulkomuodolta. Hän oli helkkarin sievä tyttö. Minä näin hänen teaatterissa ja joskus herätti hän huomiota esplanaadissa veljensä kanssa.

— Garçon!

— Joko aijot mennä?

— Minun täytyy tavata erästä tuttavaa.

Näen pitkän lyhtyrivin jollain kadulla yhtyvän jossain kaukana. Kuulen rattaiden ryti-

nän ja hevosten kavioiden kalkkeon. Erään puodin eteen laskeutuu romahtaen rautainen esirippu. Erään talon koko päädyn yli kulkee isoissa messinkikirjaimissa sanat: »Hôtel du Louvre». Iso rakennus vasemmalla, pilkko pimeää, musta, synkkä möhkäle. Valaistu kellotaulu jonkun pylvään päässä. Sen viisarit ovat yhtenä.

Nyt ne istuvat siellä Annan kammarissa, hänen pienellä sohvallaan. Huoneessa ei ole kynttilää. Ainoa valo on se, mikä tunkee salista puoleksi auki olevan oven kautta. Jos hän tulisi ulos, niin hänen otsatukkansa olisi epäjärjestyksessä ja poskipäät punottaisivat...

Minä käyn ja käyn, ajattelematta, minne käyn . . .

Keskellä jotain avaraa paikkaa, jonkun vesisäiliön reunalla on ryhmä vihertäviä, limaskaisia vetehisiä. Pää ihmistä ja jalkapuoli kalan pyrstöä. Ne kiiluvat kosteutta ja näyttävät tulien valossa ilkkuvilta ja irvistäviltä.

Mihinkä ihmeesen minä! Tuossa on Seinen silta ja Edustajakammarin pääty. Tämähän on Place de la Concorde! Ja minähän asun Montmartressa.

— Hoo-op!

Takaa tulevien vaunujen ratas hipasee hihaani. Tuskin ehdin alta pois. Kuski murahtaa minulle jotain vihaisesti.

Jos et sinä, niin en minäkään!

Ja lähtöillan uhka alkaa kasvaa minussa ja enenee yhä kuta likemmäksi tulen Montmartrea. Kävelen nopeasti torien poikki ja mustavarjoisia seinävieriä pitkin. Jumalan kiitos, että siitä nyt vihdoin on tullut selvä! Hyvä, että kerrankin katkesi viimeinen lanka! No, nyt ei ole enää vanhoista juurista vastusta! Työnnä tynkä uusiin maa-emihin! Iske niin, että ympäristö jymähtää ja karisee kuppeilta vanha kaarna!

Ovat ne sentään narrimaisia! Pannaan kuulutus sanomalehteen. Ja kuinka monta kertaa aina yhdessä ivattiin tuollaisia kihlausilmoituksia! Puuttuisi vaan, että veljen kihlaus olisi siinä vieressä, yhtä paksuilla kirjaimilla. Kenties se olikin! Kuinka liikuttavaa, kun veli ja sisar! . . . Ja häät tietysti samana päivänä!

Minulle ei katsota tarpeelliseksi mitään virkkaa. Mitä varten sitä vaivaa! »Saahan se lukea sen lehdistä!» — Ollaan tietysti ihastuneita vävypoikaan, arvattavasti myöskin veli ja äiti.

Olen kulkenut rue Blanchea, joka mutkaille kylmännäköisten rakennusten väliä. Yhtäkkiä ilman sitä nyt muistamattani aukeaa sen yläsuusta Montmartren rinteeltä eteeni »Moulin Rouge.» Se paistaa punaisemmalta kuin koskaan ennen. Sen punaset, pienillä sähkölampuilla kirjatut siivet vaakkuvat hitaassa tahdissa viittiloiden ja kaukaa luokseen. Ikkunoista tuikkavat punaset tulet ja ovi alhaalla myllyn jalkojen välissä on punanen sekin.

Joka taholta kiiruhtaa sitä kohden väkeä. Yksityisiä kävelijöitä ja kokonaisia ryhmiä rientää boulevardilta ja läheisten katujen suista myllyä kohti. Vaunuja seisottuu yksi toisensa perästä sen edustalle, ajaen pian pois toistensa tieltä. Alituisena kuiluna vetää ja nielee myllyn alus ihmisiä sisäänsä. Ne menevät tottuneina, varmoina ja tyytyväisinä, naureskellen

naiset ja miehet niinkuin kuvassa kirkon seinällä, jossa iloinen ihmiskunta tanssii leveätä tietä suuresta portista suoraan helvettiin.

Sinnehän minäkin, juuri sinne, jouluillaksi. Hullua häntä, kun ei jo ennen ole sitä tehnyt! On kulkenut, narri, melkein ankarana tämän ilopaikan ohitse. Ja kiivennyt kuin kurja köykkyselkä körtiläinen ylös kaitaisia kiertoportaita asuntoonsa, kuudenteen kerrokseensa, taivaan valtakuntaansa. Mitä varten? Ja miksi hyväksi?

Seisotun edustalle, katsellen ohikulkevia. Vaunusta pistäytyy ulos naisen pää ja polvi ja pieni jalka koskettaa katukäytävää. Kapat kuhisevat silkkiä ja pääläella keikailee pie nonen samettihattu hiusten käänteessä.

— Oh! oh! comme c'est chic! huudahdellaan ulompana seisovasta ryhmästä.

Epäilen menisinkö mukaan. Mitä minä oikeastaan siellä? Mutta poliisi kehoittaa minua joko poistumaan tai astumaan sisään. Oven aukeillessa kuuluu katkelmia tanssijain tahdistista ja se saa minut riipaistuksi mukaan melkein vastoin viimeistä aikomustani.

Olen yläpäässä rappuja, jotka leveinä laskeutuvat tanssisaliin. Mieleeni muistuvat kauvan unohduksissa olleet sadut »tuhannesta ja yhdestä yöstä,» maanalaisista kemuista, kultalinnoista ja kristallipalatsista vuorten sisässä, jonne ei ole tiettyjä teitä, mutta jonne »Sesam» aukasee oven.

Rohkeannäköisillä maalauksilla koristettu katto kohoaa pääni päällä. Sakeassa riippuu siellä lippuja ja viirejä, heilahdellen hiukan. Näen kallioluolia, viheriäisiä metsiä, enkä ensi silmäyksellä huomaa, että seinät ovat osaksi peililasia osaksi maalauksia. En tiedä, mikä on totta ja mikä sen kuvastusta. Näen pitkät pilaristot ja lukemattomat sähkölamput.

Ihmisjoukko, joka tunkeilee tuossa lattialla, näyttää täyttävän avaran, silmän kantamattoman kentän. Ne ovat tuolla kauvempana yhä pienempiä ja pienempiä. Ne liikkuvat ja lainehtivat sävelien mukana, huojuen sinne ja huojuen tänne valssin virtauksissa. Silkkihattujen sileät kupeet kiiltävät ja välkähtelevät ja sieltä täältä ottaa silmä omakseen valkeita kauluksia, kravatteja, paljaita olkapäitä

tai naisen keikailevan kaulan, joka hetken verran vaan kohdalla viipyy, tekee pyörähdysten ja katoa pian joukkoon. Soitto on surullista ja yhtäkkinen alakuloisuus kouristaa sydämeni kohdalla. On kuin heikontuisin, minua väsyttää, jalat vapisevat. Voisin melkein itkeä. Mutta yhteisestä huminasta eroittuu kimakka-äänisiä ilon huudahduksia ja kohoo ylös helähtelevää naurua. Parit pyörivät toisiinsa puristettuina, miehet ja naiset, rinta rintaa vasten, melkein yhtenä olentona. Lakit ovat niskassa, kantapäitä kohoo ilmaan, valkeat hameet leimahtelevat mustien alta, pään tasalle potkasekse pieni silkkikenkä ja punanen sukka paljastuu yläpuolelle polvea . . .

Ilma on lämmin ja kiihkoinen. Se lemahtelee sieltä paksuina aaltoina . . ja siinä on hajuvesillä höystettyä hikeä . . niinkuin nousisi savu parhaallaan palavien ihmisellisten intohimojen uunista.

Laskeudun alas ja yhdyn joukkoon. Näen silmien säihkyvän ja tunnen, kuinka kahiseva silkki, pehmoset käsivarret ja pyöreät olkapäät koskettavat minua, tungskekellessaan ohitseni.

Vaellan salin yhdestä päästä toiseen, seisoksen tanssivissa ryhmissä ja koetan kurkottaa yhden sieltä toisen täältä noita käsien ja jalkojen, keskiruumiin ja kaulan notkeita liikkeitä.

Ja ensikerran elämässäni tulee minulle halu heittäytyä elämään *kokonaan*, nauttimaan *täydellisesti* kaikesta, minkä voi maailma tarjota. Tahdon antautua menemään, liukumaan viettävää, voideltua pintaa, hurmautumaan ja humaltumaan. Enkä pelkää heräämistäkään, niinkuin ennen. Ottakoon maailma, puristakoon tämä Pariisi kuoliaaksi, kunhan ensin hyväilee ja kantaa käsillään! Onhan minulla varoja, voinhan minä omat hääni suorittaa, maksaa kuherruskuukauteni kulungit! Vieköön siis virta, kellutelkoon kosken niska, minä liehutan lakkiani hyvästiksi olemattomille ystäville, isänmaalle, sen rauhallisille rannoille, lepikkolehdoille, koivuille, haavoille ja tummille viidakoille. Enkä tahdo kuulla kosken pauhua siellä alhaalla, en tietää uhkaavasta kuolemasta!

En minä jaksa surra ikääni minäkään! Minulla täytyy olla oikeus minullakin elämään!

Minä tahdon nauttia siitä, ennenkun vereni kokonaan hyytyvät ja minä jähmetyn lähenevän vanhuuteni viluun. Minä tahdon tänä iltana suudella ja syleillä minäkin ja korvata vuosikausien kiusat.

Menee kuin veriini vähitellen tämä ilma. Hengitän ahnaasti sen hekkumata. Saan rohkeutta ja varmuutta silmään, alan tunnustella ja tarkastella, alan valikoida joukosta vartaloita, hakea kasvoja, jotka minua miellyttäisivät. Saan tavarantuntijan varmuuden entisiltä nuoren miehen ajoiltani ja kauvan käyttämättöminä olleet taipumukset heräävät uudelleen. En aijo huoliakaan ensimmäisestä hyvästä. Hylkään yhden, epäröin toisen kohdalla, tekee mieleni kolmatta hetkisen aikaan, mutta jätän minä hänetkin. Tuo on liiaksi maalattu, tuolla on epäluuloa herättävä kalpeus, tuon suun seutu on kovin rivo ja tuon silmät liian mehuttomat. Minulle pitää löytyä hienointa tuoksua, parasta, mitä täällä lieneekin.

Editseni on useamman kerran hivahtanut totisen näköinen nainen. Hän on vartaloltaan virheetön ja täyteläinen, piirteet puhtaat ja

hienot, melkein jalot. Hän on samalla hyvän-tahtoisen ja ystävällisen näköinen. Ei ole jauhotusta kasvoissa ja huulet ovat luonnostaan tuoreet. Puku on yksinkertainen ja tumma ja samettisen muffin rosettiin on kiinnitetty sininen, viaton orvokki.

Hän ei ota osaa tanssiin eikä hänellä näytä olevan tuttavvia. Kerran kulkee hän editseni ja näyttää kuin epähuomiosta koskettavan minua kyynäspäällään. Katoaa joukkoon ja minä käännyn taas katsomaan tanssivia. Mutta kun soitto lakkaa ja kehä hajoo, on hän taas takanani ja kun menen hänen ohitsensa, katsoo hän minua suoraan kasvoihin ja minä näen hänen silmänsä suuriksi, ja mielestäni kauniimmiksi kuin olen koskaan ennen nähnyt.

Hän menee, mutta nyt seuraan minä häntä. Ehk'ei hän olekaan tuollainen tavallinen, ehkä hän on vaan sattumalta täällä. Ja minä kuvailen itselleni seikkailun tavallista hienoman pariisittaren kanssa, joista niin usein olin romaaneissa lukenut.

En heitä häntä silmistäni ja kun hän pysähtyy, jään minä hänen taakseen seisomaan.

Luontaisesti, ilman sen pitempiä valmistuksia, kääntyy hän puoleeni ja kysyy:

— Te ette tanssi!

— Valitettavasti en tanssi.

— En minäkään. Te suvaitsette siis tarjota minulle jotain juotavaa?

Hän tarttuu käsipuoleeni, ja me istuudumme salin seinämälle pienen pyöreän pöydän ääreen. Kysyn, mitä hän haluaisi juodakseen.

Hänellä on jano ja hän ei sano tahtovansa muuta kuin olutta.

Palvelijan mentyä sitä noutamaan, syntyy äänettömyys. Kaivan käsiini paperossikoteloni ja tarjoan hänellekin. Hän ottaa yhden, mutta ei huoli tulta. Kätkee sen poveensa ja sanoo polttavansa mieluummin kotona.

— Te tietysti tulette luokseni tänään?

Kun minä lupaan, niin painaa hän polvelaan polveani pöydän alla ja juo onnekseni.

— Ah, kuinka minulla on jano! Ja hän tyhjentää puolen seideliä yhdellä siemauksella.

— Te olette kovin hyvä. Minä pidän teistä, puhuu hän. Te jätte koko yöksi luokseni? Vai mitä?

— Koko yöksi.

Hän tyhjentää lasinsa ja me lähdemme. Alkaa soida taas se surullinen, vaakkuileva valssi. Noustessani leveitä portaita, näen mustan joukon taas tulevan aaltomaiseen liikkeeseen. Näen toiselta puolen salia soittajien lavan, viuluniekkein liikkeet ja johtajan käden käynnin.

Miksi minua yht'äkkiä taas kuin itketäisi? Miksi tuntuneen kaikki niin sydäntä sulattavan surulliselta? Ja miksi tehnee mieleni kauvaksi pois täältä?

Mutta hän on kuin käpristäytynyt kiinni minuun ja hän ei heitä kainaloani edes ottaessaan sateenvarjoaan vaatteiden vartijalta.

Ulkona on sill'aikaa ruvennut satamaan. Ovella lävähdyttää hän auki sateenvarjonsa, antaa sen minulle pideltäväksi, ja koottuaan helmansa oikeaan käteensä, tarttuu hän varsemalla käsipuoleeni.

Sade on hienoa ja tuhuttavaa. Se ei ole missään saanut aikaan oikeaa rapakkoa, mutta

hieno lika leviää kaikkialle ja tahtoo livettää joka askeleella. Lyhdyt ja vaunujen liikkuvat lamput kuvastuvat märkään katuun kuin tyyneen kanavaan. Hevosten kaviot loksavat kuin vetisellä kierällä jäällä.

Me mennä pujottelemme saman sateenvarjon alla. Hän ohjaa koko ajan ja vetää minua muassaan. Kysyn, asuuko hän kaukana, mutta hän vakuuttaa:

— Ihan likellä, ihan likellä!

Eräässä kadun kulmassa tahtoo hän, että suutelin häntä.

— Suutele minua, ystäväni!

Se käy vähän kömpelösti, mutta hänen poskessaan on omituinen hempeys, hiviä on hieno huulta vasten, ja minä suutelen häntä toisen kerran pyytämättä.

Ja miten siinä kaasuliekki yht'äkkiä heittää valonsa hänen hattunsa liepeitten alatse ja kuinka langennevatkin varjot, mutta kun hän katsahtaa ylös minuun, olen minä näkevinäni vilahduksen Annan piirteistä. Sama poski, sama kihara korvan juuressa.

Hän puhuu minulle koko ajan kulkiessaan, hän laulahtelee, yhä vetäen minua mukanaan. Mutta minä en kulje enää hänen kanssaan, minä kuljen sen toisen kanssa. Hänen kanssaan seisotun minä muutaman oven edustalle ja se on hänen hansikoitu kätensä, joka vetää messinkistä kellon nappulaa. Meillä on tuolla ylhäällä kuudennessa kerroksessa pienen talous, kaksi huonetta ja kyökki, raskaita uutimia ovissa ja ikkunoissa, on alkoovi, ja minun työpöytäni ja hänen nojatuolinsa sen vieressä. Ja odottaessani oven avautumista käyn minä muutamissa silmänräpäyksissä kuin satunnaisen salaman valossa läpi kaikki kauneimmat toiveeni, kaikki haaveeni ja kuvailuni, niinkuin kuolemaisillaan olevan sanotaan tekevän vähää ennen kun henki hänestä pakenee.

Oven avautuminen herättää minut. Hän sujahtaa korridooriin ja noutaa kynttilän oven vartijan kammioista. Kiipee edelläni ylös rappusia, laahaten helmojaan, ja minä pudistan pois märkyyttä sateenvarjosta.

Hänen huoneensa näyttää olevan hienosti sisustettu. Mukava, leveä sohva, isoja, peh-

meitä nojatuoleja, raskaat, tukevat uutimet ikkunain ja alkoovin edessä. Jotenkin kodikas valaistus punaisen lampun varjostimen läpi.

Olen riisunut pois päällystakkini, päästellyt kaulukseni irti ja heittänyt sen pöydälle, potkaissut kengät jalasta ja nakkautunut nojatuoliin.

Hän puuhaa kuin emäntä taloudessaan, sytyttää tulen kamiiniin, häärii polvillaan sen ääressä, järjestää pöytää, laittaa vuoteen ja käy aina ohimennen minua hyväilemässä. Hän on vaihtanut kovasti kurotun korsettipukunsa väljään viittaan ja pudistanut peilin edessä tukansa hajalleen sitaisten sen punasella nauhallalla keskeä kiinni. Nyt olen näkevinäni vartalossakin ja pään asemassa jotain tuttua ja yhtäläistä.

Kutsun hänet luokseni, hän kavahtaa kau-laani, istuutuu polvelleni, suutelee otsaani ja pitää päätäni käsiensä välissä, niinkuin hän tietäisi, mitä minä kaipaen ja mitä minä ajattelen. Minä kummastelen, mistä hän arvaa olla juuri noin kuin minä tahdonkin.

— Niin, mutta miksi sinä olet niin surulinen, vastaa hän.

Hän ei ole tyhmä tuo. Mitä kokemuksia hänellä mahtanee ollakaan! Kuinka hän tuntee elämää ja ihmisiä! Kuinka hän lienee eläessään milloin minkin kanssa oppinut heitä halveksimaan! Hän on kai kerran rakastanut hurjasti ja onnettomasti hänkin, hänet on ehkä petetty, ja vuorostaan on hän taas toisia jalkojensa juuressa madelluttanut. Ja missä hän vielä päivänsä päättänee?

— Miksi katselet minua noin omituisesti? Sano, miksi?

— Kun sinä olet niin kaunis . . .

Hänellä on olevinaan kylmä, hän tahtoo, että menisimme maata. Viitta putoaa matolle, hän suikasee vuoteesensa ja kutsuu minua pian tulemaan.

— Pian, pian! Joudu nyt!

Ja hän antaa olkapäänsä värähdellä levottomuutta peitteen alla. — — — — —

— — — — —
— — — — —

Hänessä ei ole raakuutta eikä rivoutta. Hän on hellä ja hyvä ja ystävällinen ja tahtoo yhäkin pidättää minua luonaan. Hän va-

kuuttaa, että hän oli hetikohta mieltynyt minuun. Ei voi olla puhettakaan siitä, että nyt kohta menisin ja jättäisin hänet. Koko yön, aamuun saakka tahtoo hän nukkua vierelläni. Ja hän kietoo peitteen ympärillemme, ja hakee suojaa päällensä rintaani vasten. Minun täytyy usein tulla tänne, hän on kotona joka päivä. Minä voin tulla joka päivä ja milloin hyvänsä. Jo huomenna aamiaista syömään, eikö niin?

Hän ei inhota minua, kumma kyllä. Vähintäkään vastenmielisyyttä tuntematta sallin hänen hyväillä ja suudella.

Minä katselen häntä tuohon, jossa hän lepää, pää vasemmalla käsivarrellani. Ja hän on taas Annan näköinen. Kenties on se ruvennut siltä näyttämään siksi, että *haen* tuota yhtäläisyyttä, että tahdon tahallani pettää itseäni ja saada itseni siihen uskoon. Ja sitä tehdessäni on minulla jonkunlainen koston tunteen tyydytys, ja armottomalla kädellä koetan minä pakoittaa tämän tuon toisen sijalle. Se kirpeloi, mutta minä nautin siitä.

Noin olin minä kuvaillut hänetkin viereleni, noin tahtonut harhailla sormineni hänen

hiuksissaan, noin kohonnut kyynäspäilleni ja katsellut noin likeltä hänen kasvojaan, hänen pienimpiäkin piirteitään, otsaa, kulmakarvoja, nenän vartta, suuta ja kaulaa. Ja noin olisi kai lampun valo kimallellut hänen mustassa kosteassa silmäterässään.

Hän taas kysyy, miksi katselen häntä noin kummallisesti ja minä sanon, että hän on erään naisen näköinen, jota kauvan sitten rakastin.

— Oliko hän kaunis?

— Ei niin kaunis kuin sinä.

— Rakastitko häntä?

— Kyllä vähän, mutta nyt se jo on mennyttä.

— Rakastikos hän sinua?

Ja ilman mitään syytä keksin minä jutun, että hän oli ollut minulle uskoton ja että minä olin tavannut hänet toisen sylissä.

— Miekkailitteko te?

Me olimme miekkailleet, minä olin haa-voittanut häntä käteen.

— Sinä kostit! — On minunkin tähteni miekkailtu, sanoo hän sivumennen ja kysyy, rakastanko häntä vielä.

— En, minä rakastan nyt sinua.

— Niin, hetkeksi vaan.

— Minä luulen, että voisin rakastaa sinua kauvankin, jos olisit Suomessa.

Hän alkaa pyytää, että veisin hänet Suomeen, hän on kyllästynyt tähän elämään, hän ei rakasta kahviloita eikä tanssiaisia. Hän tahtoisi pois, pois kauvaksi Pariisista.

— Mutta miksi sitten elät näin?

— Minun täytyy.

Ja me antaudumme molemmat siihen hetken haaveesen, että me matkustamme täältä yhdessä minun maahani. Tiedämmehän kumpikin, ett'ei siitä mitään tule, mutta me olemme molemmat sitä uskovinamme ja me innostumme sitä ainakin kuvailemaan mahdolliseksi. Häntä ei sido täällä mikään, hänellä ei ole ketään oikeata ystävää. Ja me purjehdimme merien yli, kävelemme päiväkauden kannella, istuskelemme lämpimässä paisteessa ja yöt nukumme näin samassa hytissä, kaikkein hienoimmassa, mikä laivassa löytyy. Me olemme kuin vastanaineet.

— Voi, voi, me leikimme vastanaineita!

Ja kun tulemme Helsinkiin, niin sanon minä, että hän on minun vaimoni ja kun kävelemme bulevardeilla . . .

— Onko siellä bulevardejakin sinun maassasi?

— On siellä bulevardejakin . . .

Ja kaikki kääntyvät häntä katsomaan ja kysyvät, kuka hän on tuo nainen, joka on niin kaunis, niin hienosti puettu, niin »chic»?

— Sinä luulet, että herättäisin siellä huomiota?

— Kyllä, paljonkin.

— Vie minut sinne, rakas, oma kultani...
Lähdetään heti paikalla . . huomenna jo!

Kesällä me menemme maalle, meillä on siellä huvila!

— Niin, niin, pieni huone . . . niinkuin maalla . .

Ja me kalastamme ja soutelemme ja purjehdimme.

Hän on soudellut Seinellä, hänellä on soutu-puku, hän ottaa sen mukaansa.

Ja näin asetan minä hänet joka paikkaan, samalle sijalle, johon ennen ajatuksissani, yksi-

näisillä retkilläni ja hiljaisina yöllisinä hetkinä ylhäällä kammarissani olin asettanut Annan, johon hän jo oli kasvanut kiinni ja josta nyt raastoin hänet irti, koettaen repiä rikki hienoimpien mielentilojeni arat kudokset. Ja minä olen siitä tyytyväinen, minä nautin siitä, että *voin* näin tehdä. Ja ajatellessani rakkauttani Annaan ja sitä tapaa, jolla nyt omia tunteitani kohtelen, tulee minulle ylenkatse niiden heikkoutta ja minä sanon puoliääneen itselleni: »Pyh, siinäkö se nyt olikin! Eipä todellakaan maksanut vaivaa!»

Mutta sitten alkaa minua uuvuttaa ja minä tahtoisin nukkua pois tästä kaikesta. Puhallan kynttilän sammuksiin, mutta tunnen, ett'en voi vielä nukkua. Alan hermostua, hänen päänsä painaa kättäni kuin raskas hirsi ja hänen hengityksensä polttaa kylkeäni vaatteen läpi. Toivoisin, että hän menisi toiselle puolen vuodetta ja huokuisi seinään päin.

Miettiessäni, miten voisin ehdottaa sen häntä loukkaamatta, ehdottaa hän sen itse. Kun minä epäilen, että ehkä hän tekee sen tuntien samaa kyllästystä minuun kuin minä häneen, niin

minua alkaa vaivata kaikki tämä, ja kun muistan, mitä juuri olen puhunut, niin puistattaa minua vastustamaton inhon tunne ja minä vetäydyn hänestä pois niin kauvaksi kuin vuoteen reunaa suinkin ulottuu.

Hän alkaa pian hengittää nukkuvan tavoin, ja minä koetan myös saada unta silmiini. Mutta outo ympäristö, yöllinen liike kadulla ja rattaiden kolina estää minua siitä. Kuulen ääniä ja askeleita rappuisissa, miesten ja naisten haastelua viereisestä huoneesta ja pidätettyä naurua. Vaan ensin kaikesta häiritsee minua hänen läsnäolonsa. Pelkään hänen heräävän minua hyväilemään ja olen nukkuvinani, kun kuulen hänen liikahtavan.

Vihdoin viimeinkin vaivun puolihorroksiin. Vaan tuskin on se tapahtunut, kun minua alkaa vaivata kamala painajainen. Minä näen unta, että vartioin häntä, joka nukkuu selkäni takana. Luulen hänen valvovan ja odottavan nukkumistani. Hän vaanii tilaisuutta hiipiäkseen hiljaa tuonne tuolin luo, jossa ovat vaatteeni ja kaikki rahani. Mutta se, jota vartioin, se ei olekaan hän, vaan se on Anna, joku

sekotus heistä molemmista. Hän odottaa tilaisuutta varastaakseen minulta rahani.

Minä olen pakottavinani itseäni valvomaan, mutta minä en jaksa ja minä nukahdan. Säkähdän sitä, että ehkä hän sillaikaa on nousut. Minä herään siitä, että oudosti huutaen olen hypähtänyt istualleni.

— Mikä sinulla on? Anna minun nukkua! Minä tahdon nukkua!

En uskalla enää nukkua, en tahdo enää millään ehdolla nähdä toistamiseen sellaista unta. Ja pitkät hetket vietän siinä valveella, kuullen kellon nakuttavan marmorisen kamiinin päällä ja lyövän tunteja ja puolia. Koko tämän elämän kurjuus, koko tämän kohtaloni surkeus painaa ja ahdistaa minua. Ja se ei ole mielestäni ainoastaan minun onnettomuuteni, vaan koko ihmiskunnan onnettomuus, joka tuntuu tahtovan tällä hetkellä minun kauttani puhjeta parkasemaan valitushuutoa siitä samasta särkyneestä ja kierosta, josta minä nyt kärsin. Kuinka tämä on likaista, saastaista ja valheellista! Ja minä, joka olin voinut hetkeäkään toivoa tästä unohdusta ja lohdutusta!

Ja yhtämittaa näen minä Annan edessäni. Minä näen hänet nyt, tänä yönä, kotonaan, nukkumassa vuoteellaan viattomuutensa rauhallista unta, neitseellisesti sisustetussa huoneessaan, johon paistaa puhdas kalpea kuu, ikkunassa kimmeltää härmäisiä kuvioita ja ulkona on luminen kuutamoinen maisema. Ei koskaan, ei koskaan, se on siis ijäksi mennyttä, ijäksi kadotettua!

Mutta ei aikaakaan, niin alkaa vierustoverini unissaan valittaa. Hän itkee, nyyhkyttää ja huokailee, hän heittelekse kuin painajaisen kourissa hänkin. Kuka tietää, mitä hän näkee, mitä hän kärsii ja eikö hänen unensa ehkä ole vielä kauheammat kuin minun. Ja minulle tulee häntä äärettömän sääli ja kuvailen yhteistä onnettomuutta, herätän minä hänet ja suljen hänet vielä kerran syliini, epätoivon hellyydellä ja kiihkolla. Puolihorrokissa puristaa hän minua itseensä:

— Minä rakastan sinua .. rakastan sinua .. minulla oli painajainen .. suutele minua! .. suutele minua! ..

Hän on nukuttuaan lämmin ja tulinen ja hän pureutuu puolihulluna hellyydestä poskeeni kiinni. Ja minä unohdan taas entisyyteni, minä en tahdo sitä muistaa, minun täytyy siitä päästä.

— — — — —
— — — — —

Kynttilä palaa äänetönnä ja loistaa tasaisesti. Olen juonut lasillinen olutta ja sytyttänyt sikarin. Maaten ja haaveksien hereillä, omituisen kirkkaassa ja läpikuultavassa mielen-tilassa, ruumis ja sielu hetkellisessä herpoon- tumisen ja väsymyksen sopusointuisessa tasa- painossa, ajattelen minä melkein ihmetellen kiintymistäni Annaan, ja kaikkia niitä nyt mielestäni lapsellisia mielentiloja, joita olen hänen tähtensä läpikäynyt viime aikoina. Yht'äkkiä ei hän minulle näytä olevan muuta kuin tuo pieni tyttö ylioppilasajoiltani, jonka kohtasin hänen koulumatkallaan ja joka ei ollut minulle muuta kuin tuttu lintu, jonka tulin eroittaneeksi muista ainoastaan siksi, että hän niin usein lensi editseni tien poikki. Kysyn itseltäni, mitä se oikeastaan on ollut kaikki

tämä antautuminen itsensä kiusaamiseen hänen tähtensä. Olenko todellakin voinut olla noin kehittymätön, noin takapajulla? Kuvaila yht'äkkiä mahdolliseksi hienoa, ihanteellista rakkautta, perhettä, kotia ja aviollista onnea, jota en enää vuosikausiin ole uskonut. Mistä ihmeestä se yht'äkkiä on tullut tämä takatempaus vanhoihin tauteihin? Maailma on realistinen ja raaka, siihen on tartuttava kovakouraisesti niinkuin »viholaiseen», joka polttaa rakoilta sen käden, joka sitä hellävaroen ja hivellen koskettaa.

Alkaa koittaa aamu. Hän on jo nukkunut aikoja sitten ja tällä kertaa rauhallisesti. Kynttilän tuli kellastuu ja vaalenee ja päivän valo tunkee uutimien läpi. Eilen illalla ne näyttivät vahvalta silkiltä ja sametilta, nyt ovat ne useista paikoin repaleita ja loimi pais-
taa läpi. Nousen ylös ja vetäsen ne syrjään ikkunan edestä. Sohvan päällys kalpenee, matot ja pöytäliinat käyvät vanhoiksi ja kulu-neiksi. Todellisuutensa koko säälimättömällä voimalla paistaa aurinko suoraan hänen vuoteelleen. Hän lepää siinä nyt selällään, hervot-

tonna, pää retkottaen alas tyynyltä. Ei hänkään siedä verhotonta valoa enemmän kuin hänen huoneensakaan. Keinotekoiset kiharat ovat oijenneet otsalla ja piipottavat kuin ohdakkeet. Otsa on uurrettu pieniin ojiin, kulman alukset ovat mustat, suupielessä on veltto piirre.

En ole itsekään sen parempi tuolla peilissä. Kasvot uupuneet, silmät laimeat, tukka epäjärjestyksessä, parta tekee sänkeä, paidan rinta on rutistunut.

Alan pukeutua peseytymättä. En tahdo käyttää hänen astioitaan ja pyyhinliinojaan. Lahkeet ovat vielä märät eilisestään ja kengät savessa. Silkkihatun nukka on useammasta paikoin pörröllään ja kaulus likanen.

Kun hän kuulee kävelyni, herää hän äkkiä — Joko menet? kysyy hän.

Hän näyttää olevan levoton jostain, hän seuraa, pää kyynärpään varassa, jokaista liikettä pukeutuessani. Ja kun minulla jo on päällystakki ylläni ja minä harjaan hattuani, ei hän enää malta olla kysymättä:

— Et kai mene antamatta minulle pientä lahjaa?

Kun hän kuulee kultarahan kilahtavan kamiinille, nousee hän ylös, hakee tohvelinsa, kääräsee viitan ympärilleen ja tulee päästämään minua ulos. Hän tarjoutuu suutelemaan minua ovella, mutta minä estän sen eikä hänkään ole siitä sen enempi milläänkään. Me olemme molemmat saaneet kylliksi toisistamme.

Laskeutuessani alas rappuja, joissa parhaallaan pölyytetään mattoja, näen minä muutamien oven edessä kahdet parit kenkiä, isommat miehen ja pienemmät naisen, savessa molemmat, pantuina siihen kiilloitettaviksi.

Ulkona on kirkas, kylmä jouluaamu. Läheisestä kirkosta kuuluu kellojen soittoa.

— Iloista joulua! toivottaa minulle ovenvartijani, tullen vastaan rappusissani.

Kammarini ikkunasta näkyy koko aamuinen Pariisi ja katot ja kirkkojen kupoolit kimeltävät.

Koneellisesti kiiruhdan peseytymään, pukemaan puhdasta ylleni ja laskeutumaan uudelleen levolle.

Ja siinä loikoessani ja ylös kattoon tuijottaessani jatkuu minussa tuo taannoinen jää-

kylmän kirkas mieliala naisen luona. On suloinen väsymys ruumiissani ja minä oijon mielihyvällä jäseniäni, jotka tuntuvat vetreiltä ja miellyttävän veltoilta. Veret kiertelevät niin rauhallisesti ja tynesti suonissani, jotka tuntuvat kuin peratuilta ja puhdistetuilta jostain pohjamudasta. »Pyh!» sanon minä taas ajatellessani Annaa. »Siinäkö se siis olikin! Vai ei sen juuret sen syvemmälle ulottuneetkaan!» Sanon sen ääneen, tahdon kuulla, miltä se kuuluu. Eikä todellakaan äänessäni ole mitään vastalausetta.

Ole siis tyytyväinen! Semmoista se on elämä! Ota se vastaan sellaisena kuin se annetaan!

Ja levätessäni siinä selälläni puhtaitten, pyhäksi muutettujen lakanain välissä, piirustan minä kylmästi, rauhallisesti ja ivan sekaisella ylenkatseella säännöllisen kuvan tulevaisuudestani. Se on väritön ja mehuton kuvio kuivia linjoja, niinkuin viivoittimella vedettyjä, samanlainen kuin minun nykyinen mielentilanikin.

Se on vanhan pojan asunto, jossa on iso työpöytä papereineen, hyvässä järjestyksessä, ja kirjahylly kirjoineen. Nahkanen sohva ja

sen yhdessä kulmassa kulunut tyyny vanhan pojan ruokalepoja varten. Rautasänky. Huoneessa tupakan savua. Hyvin harjatut vaatteet koulussa päivällä. Kotona ollessa laahustava viitta ja tohvelit. Vanha matammi pitämässä taloutta. Useimmat illat ravintolassa, jossa keskustelee vakavasti päivän kysymyksistä ja kallistuu vanhoillisuuteen. Se on kuitenkin varmintä. Määrätyllä kellon lyönnillä kotiin. Lukee jotain kirjaa ennen maata panoaan. Vuoteen vieressä seinällä on kellastunut laakeriseppele, muisto maisterivihkiäisistä. Mutta ilman sitojattaren kuvaa sisässä. Kesällä asuu yksinäisessä meren saarella ja kalastelee.

Siinä se on, sitä ei ole sen enemmän. Ja sen yli ei herää ainoatakaan haavetta eikä niille perustettuja toiveita. Elämäni taivas tuntuu kirkastuvan ja kylmenevän. Minä itse jäähdyn ja kitistyn kokoon. Täydellinen tyhjyys ympäröi minua, aution yksinäisyyden sielukellot soivat korvissani. Ja minä luulen olevani valmis vastaan ottamaan sitä olematonta, jonka elämä minulle tarjoo. Ja minä käännyn seinään päin maata, nukkuakseni.

Mutta silloin olen minä tuntevinani lakanassani tuoksahduksen tämän aamuisesta vuoteesta, hänen hiuksistaan, ihostaan ja huoneestaan. Hän tahtoo vetäytyä minua lähelle, hän pyrkii hyväilemään, suutelemaan ja syleilemään.

Ja yhdellä pyyhkäisyllä on kumossa äskeinen mieliala ja sen tuoma katsantotapa. Sydäntä etova inho kääntää mieltäni nurin ja minua pudistuttaa kiireestä kantapäähän.³

Minä rakastan häntä taas, Annaa, rakastan yhä hullummin, yhä epätoivoisemmin kuin koskaan ennen. Koko olentoni pohjasta huudan häntä juuri nyt, juuri tällä hetkellä, tähän vierelleni, huudan häntä tulemaan tuolta ovesta, heittäytymään rintaani vasten, puhdistamaan minua suudelmillaan, uudistamaan minua hyväilyillään. Minä kertoisin hänelle kaikesta tästä niinkuin pahasta, ilkeästä unesta. Hän antaisi minulle anteeksi ja minä alkaisin elämäni uudelleen.

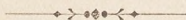
Mutta hän ei tule. Nuo askeleet rappusissa, ne eivät ole hänen. Se on joku samanlainen kuin minäkin, hän seisattuu ovensa luo ja kuuluu vääntävän avainta lukossaan.

Miks'ei hän anna minulle rauhaa haudassanikaan? Miks'en voi hänestä päästä, häntä unhottaa, siirtää sivulle, niinkuin monta muutakin pettynyttä toivetta? Miks'en saa hakea hänestä eroa nautinnoissa ja yksinäisyyteni itsekkäisyydessä? Miks'en saa jäätyä välinpitämättömyyteeni?

Mutta minun on turha kysyä. Minä tunnen, ett'en saa enkä voi. Ehkä haihtuu hän mielestäni lyhyiksi hetkiksi, ehkä illoiksi ja öiksi. Nämä toivottoman todelliset, nämä lahjottomat aamuhetket, ne tulevat aina olemaan samanlaiset. On tuleva takaisin nämä samat tunteet, tämä sama surkea kaipaus, tämä kulluttava, kirpeloiva ikävä. Elinhän missä elinkään, hainhan lohdutusta ja unohdusta missä hainkaan. Aina olen haparoiva häntä viereltäni, jossa häntä ei ole. Koettelinhan sammuttaa hänen kuvaansa, peittää hänen kasvojaan.. aina on näkyvä vesileima läpi, puhdas profiili ja kihara korvan juuressa.

1898 (190)

Paris, Syysk. 89. — Iisalmi, Elok. 90.

Ea.
Alto

JUHANI AHON teokset:

MUUAN MARKKINAMIES.

Uusi, helppohintainen painos.

Hinta: 1 m.

R A U T A T I E

eli kertomus ukosta ja akasta, jotka eivät
olleet sitä ennen nähneet.

Hinta: 2 m.

PAPIN TYTÄR.

Hinta: 2 m. 75 p.

**ESIMERKIN VUOKSI.
HELLMANNIN HERRA.**

Hinta: 2 m. 75 p.

HELSINKIIN.

Hinta: 2 m. 75 p.
